

Nas tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo ·

svetovnih in domačih dogodkov

LETO XI./STEVILKA 47

CELOVEC, DNE 26. NOVBEMBRA 1959

CENA 1.50 SILINGA

Učite, učite se slovensko, prav zares!

† Škof dr. Gregorij Rožman

Dne 2. avgusta 1959, tri mesece pred smrtjo, je pokojni škof ljubljanski, dr. Gregorij Rožman, imel na »Slovenskem dnevu« v Clevelandu v Ameriki naslednji govor našim ameriškim rojakom, ki pa je vreden, da ga prebere in se po njem ravna vsak Slovenec in Slovenka. Naj nam bo njegova narodna oporoka.

»Slovenski dan« in njegov namen z vsem srcem pozdravljam in želim, da bi postal stalna ustanova slovenske družabnosti in skupnosti v dvig duha iz vsakdanjih malenkostnih trenj, dan razvedrila in veselega razpoloženja, obenem pa priložnost, zbrati nekaj sredstev za narodne namene. Letos ste si izbrali slovensko semenišče v Argentini in slovenski Dijaški dom na Koroškem. Bi bilo kar prav, če bi ta dva namena ostala tudi za bodoče. Kakor mi je naše semenišče pri srcu, vendar v danem položaju dajem prednost slovenskim dijakom na Koroškem.

Vem, da nekateri obupujejo nad koroškimi Slovenci češ, saj je itak vse zgubljeno, škoda za vsak denar — pa to diši po znani Judeževi besedi. Ali veste, kako dolgo se ponemčevanje na Koroškem že vrši? Tisoč let in še nekaj čez, pa Slovenci še niso zginili. Ni bilo zmeraj enako močno, zadnjih osemdeset let se je stopnjevalo z vso močjo in nasiljem do brezobzirne presejitve zavednih družin in prepovedi slovenskega govorjenja v družinah pod nacizmom. Pa pravijo, da smo Korošci premehki. Morda smo. Pa kolikor poznam Slovence iz drugih dežel in pokrajin, ne vem, če bi kateri drugi bolje vzdržali silni pritisk 80-milijonskega nemškega naroda, ki z vso žilavostjo sili k Jadranskemu morju. Morda bi bilo za koroške Slovence lažje, ako bi jih bili drugi Slovenci nekoliko močneje podprli v tej veliki stiski, posebno gospodarsko podprli, kakor so Nemci svoje podpirali s Südmärko, Schulvereinem in z načrtnim kupovanjem slovenskih posestev za Nemce z organizirano pomočjo svojih denarnih zavodov.

Po tisoč letih so dobili Slovenci svojo gimnazijo v Celovcu. Odpor je bil strahovit. Nacionalistično prenapeti nemški krogi so hoteli na vsak način preprečiti ustanovitev in še zdaj, ko je gimnazija že pokazala življenjsko moč, ji skušajo izpodrežati korenine z ukinitvijo slovenskega pouka v ljudski šoli. Pri izredno lepo uspeli akademiji slovenske gimnazije ob sklepu šolskega leta je profesor Franc Inzko povedal: »Pred dvema letoma je Slovenska gimnazija bila otrok, ki so mu mnogi prerokovali smrt še pred rojstvom, toda božja pravica je zmagala. Narava je bila močnejša od zlobnih spekulacij nekaterih in tako lahko danes prikažemo javnosti novo mladino, ki se vzgaja v ljubezni do rodne grude, do izročil prednikov, obenem pa se pripravlja na naloge jutrišnjega dneva, v duhu ljubezni med sobraty v deželi. Zato se uči obeh deželnih jezikov, poleg tega pa še latinščine, grščine, angleščine, ruščine.«

Nasprotniki slovenske gimnazije so napovedali, da dijaki iz slovenske gimnazije ne bodo znali dovolj nemško in ne bodo mogli na nobeno univerzo v Avstriji. Širili so »strah«, da bodo vzgajani v tujem jugoslovanskem duhu, česar Avstrija ne more trpeti, še manj pa plačevati. Akademija je dala jasen in razumljiv odgovor in dokazala, kako prazna in neutemeljena so bila tista zlohotna namigavanja. Poročilo o akademiji v listu »Nas tednik-Kronika« pravi: »Pri recitacijah je bila opazna zelo dobra in čista izgovorjava v obeh jezikih in prav v tej dovršeni dvojezičnosti je bila ta prireditev nekaj edinstvenega. Mladina, ki bo iz te šole izšla, bo v resnici dobila na življenjsko pot zaklad znanja, ki njenim očetom ni bil dan, in se bo prav gotovo dobro znašla v življenju, kajti doma bo v dveh jezikih, poznala bo dve polnovredni evrop-

ski kulturi. Ljubila bo svoje in spoštovala tuje, sodbe pa prepuščala Bogu, kot je lepo izrazil četrtošolec z besedami nemškega pesnika Goetheja.« — Smisel nastopa slovenskih dijakov je bil: Mi smo Avstrijci, državljanji kakor avstrijski Nemci, z istimi dolžnostmi in z istimi pravicami. Naš materni jezik je slovenski, ki se govori na Koroškem že 14 stoletij; prej se je govorilo slovensko kot pa nemško na koroških tleh in imamo pravico in dolžnost gojiti in ohraniti tudi svoj jezik, poleg tega pa se popolnoma naučiti nemškega jezika.

Ti mladi koroški dijaki morejo tudi naši mladini v Združenih državah nekaj važnega povedati in sicer tole:

Bodite Amerikanci, polnovredni državljani, lahko ste ponosni na to, a materinski jezik vaš je slovenski, kakor naš. Ta jezik je za nas vse enak zaklad, ki ga ne smete zavreči, je dota, ki je ne smete zapraviti, temveč obogatiti se morate s slov. jezikom. Dobesedno mislim, ko pravim »obogatiti«. Vsak jezik, tudi jezik najmanjšega naroda, je vrednota, ki nam odpre dohod do duhovnih in kulturnih bogastev tega naroda. In tega bogastva ima slovenski narod toliko, da nas ni sram pred vsem angleško govorečim svetom. Torej: Učite, učite se slovensko, prav zares!

Čemu nam bo slovenščina, ko je v šoli vse angleško? Čemu? Zato, da boste za en

jezik bogatejši od vaših ameriških sošolcev. In drugič, Amerika že zdaj potrebuje ljudi, ki znajo kak slovanski jezik, in v bodočnosti jih bo še več potrebovala. Iskala bo ljudi, ki znajo vsaj en slovanski jezik. Vsi slovanski jeziki so si sorodni; kdor enega zna, se kmalu nauči še drugih! Mladina slovenskega pokolenja, nauči se jezika svojih mater dobro, da vam bodo vrata k vsem drugim slovanskim jezikom odprta, in boste mogli svoji ameriški domovini bolj in koristneje služiti kot drugi, ki znajo le en jezik.

Dolžni ste svoje znanje, zmožnosti in spretnost posvetiti v korist domovine, da vsak od svoje strani doda k zdravemu napredku toliko, kolikor mu je Bog talentov dal, toda rodu, iz katerega izhajate, ste dolžni vračati. Morda nam to tuje zveni? Morda ne umemo takoj, kako in zakaj? Naj to pojasnijo zgodovinska dejstva. Presenetljivo odkritje je bilo zame, ko sem zvedel, kako so srbske znanstvene in kulturne institucije bogato dotirane z raznimi ustanovami, štipendijami, bibliotekami, laboratoriji itd. Od kod? Izseljeni Srbi, posebno iz obeh Amerik, ki so si pridobili znatno premoženje, so del tega vrnili stari domovini in rojakom, ki tam živijo, pa ne samo s paketi in priličnimi denarnimi darovi, ampak z velikimi vsotami so podprli znanstvene ustanove in s štipendijami omogočili tudi revnejšim dijakom primeren študij. V tem se kaže večje navdušenje za svoj narod, kot so še tako lepe besede, pa samo besede.

Te misli naj bi bile seme, vsejano v naše duše na »Slovenski dan«. Otroci še ne umejo, kam merijo in kako daleč segajo; starejši razumemo in moramo mladino v to smer voditi.

Nemški glasovi o Slovenski gimnaziji

Pred kratkim je celovski urad »Austria Presse Agentur« (APA) po razgovoru z ravnateljem Slovenske gimnazije dr. Tischlerjem izdelal obširno poročilo, ki ga je osrednji urad te agencije na Dunaju potem sprejel v svojo oddajo. Tako je to poročilo prišlo v roke vsem avstrijskim časopisom.

To poročilo sta pa objavili samo »Wiener Zeitung«, uradni list zvezne vlade na Dunaju, ter »Kärntner Landeszeitung«, uradni list koroške dežele vlade.

Poročilo je pisano vseskozi pozitivno in ugotavlja uvodoma, da je zaradi povečane števila učencev v letošnjem šolskem letu prosvetno ministrstvo dovolilo odprtje paralelke prvega razreda. Nato navaja število učencev v posameznih razredih ter njihov socialni izvor. Vsi učenci so avstrijski državljani, razen dveh otrok jugoslovanskega generalnega konzula, ki tudi obiskujeta to šolo. Profesorji so vsi avstrijski državljani, ki povečini poučujejo tudi na istovrstnih nemških šolah. Nato nadaljuje: »Temeljna jezika v tej šoli sta slovenščina in nem-

ščina« ter navaja podrobnosti glede pouka tujih jezikov, med katerimi so latinščina, grščina in angleščina. Kot prostovoljne predmete poučujejo stenografijo in zbornopetje. Profesorji slovenske gimnazije so doslej pripravili pet samostojnih učnih knjig, ki so bile odobrene po prosvetnem ministrstvu. Naslednje tri bodo gotove do Božiča. Na šoli pa uporabljajo tudi nekatere učne pripomočke, ki jih je bila izdala zavzevalna vojaška uprava v Trstu. Poročilo končno navaja težave šole, ki so v tem, da je pouk popoldne ter da kljub obljubam gimnazija še nima na razpolago lastnega športnega prostora.

Čeprav razen omenjenih dveh listov noben avstrijski časopis ni objavil tega poročila, ker jim bržkone ne gre v račun lep napredek tega učnega zavoda. Z veseljem pa ugotavljamo, da je APA, ki je poluradna ustanova, delo Slovenske gimnazije objektivno in s poštenostjo zabeležila. Isto velja tudi za oba uradna lista, dunajskega in celovškega.

Francozi v škripcih zaradi Alžira

Francoze pa še vedno tare alžirska zadeva, ki bi jo De Gaulle rad vendar enkrat rešil, toda pri tem ga ovirajo najbolj njegovi lastni pristaši. Pa tudi Alžirci niso voljni, da bi mu takoj planili v naročje, potem ko jih je povabil, da sklenejo »premirje med junaki«. Alžirska vlada v izgnanstvu je namreč imenovala kot svoje delegate za pogajanja petorico alžirskih politikov, ki sede v francoskih zaporih. Pred dobrima dvema letoma je namreč Francozom uspelo v zraku nad Sredozemskim morjem zajeti letalo, s katerim so potovali vodilni predstavniki alžirskega upornega gibanja. Letalo je moralo pristati na nekem francoskem vojaškem letališču in voditelji alžirskih upornikov so kon-

čali v pariških zaporih. Vendar se jim ni nič zgodilo, niti sodili jih niso, temveč so jih držali zaprte za — vsak slučaj. Ta slučaj se je sedaj pojavil, toda ne v korist Francozov, ampak Alžircev, kajti Ferhat Abbas, predsednik alžirske vlade v izgnanstvu, je določil prav te jetnike kot svoje delegate za pogajanja s francosko vlado. Francozi s tem seveda niso zadovoljni, toda topot jih je udarila po glavi lastna prebrisnost. Bržkone bo prišlo da spremembe delegacije za pogajanje, toda brez dvoma se bo vsa stvar zavlekla. Francozom se pa mudi, kajti kmalu bo debata o Alžiru v skupščini Združenih narodov. Da to preprečijo, bi radi Francozi čimprej spravili v tek direktna pogajanja.

- K R A T K E V E S T I -

Tovorno letalo se je zaletelo v blok hiš, ko je skušalo pristati na letališču Midway pri Chicagu. Devet oseb, med njimi vsi trije člani posadke, je bilo na mestu mrtvih, nadaljnjih 12 pa težko ranjenih. Pri trčenju se je vnelo letalo, ki je potem zanetilo še požar v hišnem bloku in štirih bližnjih stanovanjskih hišah.

Več potrošnih dobrin za Ruse je bilo sklenjeno na zasedanju Vrhovnega Sovjeta Ruske republike, ki obsega polovico vsega prebivalstva Sovjetske zveze. Predvsem bo povečana proizvodnja tekstilnega blaga, čevljev, sladkorja pa tudi več mesa in rib bo na razpolago. Gradnja stanovanj se bo povečala za 13%, za koliko odstotkov bodo pa povečani vojaški izdatki, pa ni bilo navedeno, ker teh števil v Sovjetski zvezi ne objavljajo.

Kardinalski konzistorij bo v Vatikanu dne 14. decembra, ko bo papež podelil kardinalski klobok osim novoimenovanim cerkvenim knezom. Za to slovesnost se bodo zbrali kardinali z vsega sveta v Rimu, vendar bodo manjkali kardinali iz komunističnih dežel, to je zagrebški nadškof, kardinal Stepinac (Jugoslavija), nadškof ostrogonski kardinal Mindszenty (Madžarska) in varšavski nadškof kardinal Višinski (Poljska), kajti le-ti doslej na vabilo iz Vatikana še niso odgovorili.

1200 romarjev iz dunajske škofije je minuli ponedeljek pod vodstvom nadškofa kardinala Königa odpotovalo z dvema posebnima vlakoma v Rim. Včeraj jih je sprejel sv. oče Janez XXIII.

Pet mesecev trajajoča suša je prizadejala strašno škodo na Kitajskem. Kot poroča Radio Peking, je škoda posebno huda v 16 provincah s površino 21 milijonov hektarjev, kjer je žetev šla povsem v izgubo.

21,3 milijarde šil. davkov pričakuje avstrijska država od svojih državljanov v letu 1960. Pri posvetovanju parlamentarnega odbora za finance in proračun je bil ta znesek razdeljen po naslednjem ključu: dohodninski davek (Einkommensteuer) 2,9 milijard, prometni davek (Umsatzsteuer) 9,3 milijard, uslužbenški davek (Lohnsteuer), tobačni davek 1,5 milijarde, ostane pa gre na razne manjše postavke. Na ta način bo 60 odstotkov vseh državnih dohodkov prišlo iz takozvanih posrednih davkov, to je tistih, ki na koncu koncev padejo na potrošnike.

V Avstriji je bilo v minulem letu 7901 požarov, pri katerih je izgubilo življenje 65 oseb, nadaljnjih 375 pa je utrpelo telesne poškodbe. Poginilo je pri požarih 6817 glav živine, dočim znaša skupna materialna škoda 177 milijonov šil., poroča osrednji urad za preprečevanje požarov na Dunaju. Na prvem mestu glede števila požarov so Štajerska, Nižja Avstrija in Dunaj. Vzroki požarov so bili najpogostejše svetilke, ogenj in pa tudi elektrika. Poročilo namreč pravi, da mehanizacija gospodinjstva, ki narašča tako po mestih kot tudi na deželi, postaja obenem tudi pogostejši vzrok požarov.

Krupp, največji nemški jeklarski industrijski koncern, bo izdelal 80 takozvanih »zrcalnih anten«, ki tvorijo bistveni del radarske aparature. Ti radarski aparati bodo postavljeni ob »železnem zastoru« od Norveške do Turčije kot sestavni del »obveščevalnega sistema« Atlantskega pakta proti nenadnim napadom iz vzhoda. Neki predstavnik firme Krupp je izjavil, da antene niso pravzaprav orožje ampak samo »pribor«. Leta 1946 je namreč bil sedanji lastnik firme, Alfred Krupp v. Bohlen, pred mednarodnim sodiščem v Nürnbergu obsojen zaradi vojnih zločinov, toda čez nekaj let pomiloščen in izpuščen. Takrat je izjavil, da njegova firma ne bo nikoli več izdelovala orožja, ampak samo še jedilni pribor, to je lonce in žlice.

Politični teden

Po svetu . . .

Teden pomirjenja

bi lahko imenovali minulih sedem dni v svetovni politiki.

Iz Bonna je odletel v London zapadno-nemški kancler Adenauer, da v razgovorih napravi konec že več let trajajočim britansko-nemškim razprtijam. Politični barometer odnošajev med obema nekdanjima vojnim nasprotnikoma je dosegel po vojni najnižjo točko, so nekaj dni pred Adenauerjevim obiskom pisali britanski časopisi.

Sprejem v Londonu je bil ustrezno hladno, k čemur je pripomoglo tudi za London tipično jesensko hladno, vlažno in megleno vreme. Na starinski »Victoria Station« (Viktorijin kolodvor, imenovan po kraljici Viktoriji, obenem pa je Nemce neprijetno zbudilo ime, kajti ta beseda pomeni tudi — zmago) je poleg uradnih oseb pričakalo Adenauerja samo nekaj radovednežev.

Adenauerjevo potovanje je spremljalo tudi grozeče grmenje z Vzhoda, kajti Moskvi ni prav nič všeč, da bi se na Zapadu razprtije prenehale. Opozorila o »spečem nemškem militarizmu, ki se pa lahko vedno prebudi«, so bile očitno namenjene angleškemu ušesu, kajti v teku dveh generacij so si Angleži in Nemci stali kot nasprotniki v dveh svetovnih vojnah; druga grožnja, namreč da ima Sovjetska zveza toliko raket in atomskih bomb, da lahko zmlinči vsakogar, ki bi začel vojno, pa je bila namenjena tako Angležem kot Nemcem.

Kljub neugodnemu začetku pa so se potem vremena zjasnila, predvsem zaradi tega, ker je Adenauer v Londonu precej popustil od svoje dosedanje toge politike.

Morda se Nemcem jasni

Glede gospodarskih zadev je Adenauer pristal na to, da zavzame sprejemljivejši stališče glede angleških predlogov za gospodarsko sodelovanje v Evropi, kjer sta nastali dve veliki gospodarski organizaciji. Na eni strani tesno povezana »Evropska gospodarska skupnost šestorice — EWG (Zapadna Nemčija, Francija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburška) ter nekoliko bolj ohlapna »Mala evropska svobodna trgovska cona« — EFTA (European Free Trade Association) sedmorice, ki jo vodi Anglija, pripadajo ji pa skandinavske države ter Avstrija in Švica. Nastala je nevarnost, da se začneta ta dva gospodarska bloka v Evropi medsebojno boriti. Dočim zasleduje EWG tudi politične namere, namreč ustanovitev pogojev za Evropske združene države, pa je cilj EFTA ožji, kajti njen namen je samo povečati trgovske stike med državami članicami, predvsem zaradi tega, ker se Anglija ne mara preozko vezati na evropsko celino. Adenauer je pristal, da se bo Zapadna Nemčija zavezala za prijateljsko ureditev razmerja med obema gospodarskima organizacijama, ki sta končno itak že po naravi in gospodarstvu navezani ena na drugo. V zameno pa je angleška vlada obljubila, da pri bodoči vrhunski konferenci, ki bo predvidoma v mesecu aprilu, ne bo pri-

stala na nove koncesije v prid Sovjetski zvezi na račun Nemčije in Berlina. S tem pa je seveda padla v vodo nemška združitev ter možnost poprave sedanje nemško poljske meje.

Izgleda, da so v Bonnu uvideli, da z dosedanjo trdoglavo politiko niso nikamor prišli ter se odločili za to, da tudi ljudstvu natočijo čiste vode. Tako je Adenauer dejal, da je vsako vojno treba plačati in da bodo topot jo morali plačati pač Nemci. Nemški državni tajnik za »vsenemška vprašanja« Thiedick pa je pred odposlanci šlezjske »Landsmannschaft« v izgnanstvu dejal, da se »ne sme udajati utvaram ter se mora sprijazniti z resničnostjo«. Povrh tega se je treba enkrat za vselej odpovedati »nemškemu poslanstvu na Vzhodu«, (»Ostsendung«) je dejal.

Zato je hladnemu sprejemu Adenauerja v Londonu sledilo toplo slovo. Že med Adenauerjevim bivanjem v Londonu se je ton angleškega časopisja spremenil in tako se je ob slovesu na isti Victoria Station zbrala precejšnja množica in zapela Adenauerju »For he is a jolly good fellow«, kar bi se po naše reklo, da je »fant od fare«.

. . . in pri nas v Avstriji

14. plača za uradnike

Državni zbor na Dunaju je po precej razgibani debati sprejel zakon, ki priznava državnim uradnikom 14. mesečno plačo. S tem so se izdatki za državne uradnike povečali približno za 1,2 milijarde šil. Da pa ta denar ne pride naenkrat v obtok (uradniki imajo itak zagotovljeno pokojnino, zato povečini ne šparajo »za na stara leta«) bodo v prihodnjem letu izplačevali 13. in 14. letno plačo po obrokih. Vsako četrletje bodo poleg redne plače uradniki dobili še polovico mesečne plače zraven. Finančni minister je zahteval to ureditev, da prepreči inflacijske skoke in povišanje cen na eni strani, na drugi strani pa da porazdeli finančno breme države na celo leto. Za tekoče leto bodo pa v decembru uradnikom kot poseben dodatek izplačali četrtno plačo ter celo družinsko doklado.

Dobra tri leta je trajala »borba« za to 14. plačo, ki je sedaj postala vendarle resničnost. Se razume, da so si vse stranke lastile zasluge. Začel je to tekmo samohvale »rjavi svobodnež« (FPOe) dr. Zechmann, ki je dejal, da je 14. plača stara želja FPOe, kar mu je verjeti prav posebno, če je mislil na tiste svoje somišljenike, ki sede v državnih službah. Se razume, da sta se OeVP in SPOe potrudili, da novi zakon prikažeta kot svoje delo. Tako je socialist Suchanek spomnil Raaba in Kamitz na njune besede. »To vendar stane goro denarja,« kar je pripravilo kanclerja Raaba k odgovoru, da kljub temu morata sedaj on in finančni minister skrbeti, da to goro denarja skupaj spravita. Z davki seveda.

Kmetijski zakon pa še vedno čaka

Druga dolgoletna sporna zadeva, namreč kmetijski zakon, pa še vedno čaka na odločitev, oz. odobritev. Pred kratkim so sicer socialisti izjavili, da v glavnem sprejemajo

sedanji osnutek zakona, vendar izgleda, da se je pri nadaljnjih pogajanjih o »podrobnostih« spet nekaj zataknilo, tako da bo gotovo minilo to leto brez zakona, vprašanje pa je, če bo v naslednjem prišel iz pod kapa pod streho.

Kako to, da je bil sporazum uradnikov mogoč, glede kmetov pa ne? Zelo enostavno. Uradniki so precej enakomerno razdeljeni na obe stranki, kajti v zadnjem petnajstletju so bila skoroda vsa mesta zasidena po proporciju, zato sta obe stranki imeli interes, da zadevo uredita. »Delovnih kmetov«, kot imenujejo socialisti svoje volilce na deželi, pa je bolj malo ali vsaj ne toliko, da bi se socialistom izplačalo njim na ljubo pristati na zakon, ki bo prikršal ugodnosti delavstva ter v glavnem zadovoljil sloj, ki je v pretežni večini v OeVP. Slednja pa deloma zaradi volilnega rezultata deloma pa zaradi pomanjkanja odločnosti njenih lastnih predstavnikov, zasedaj ni zadosti energično nastopila za ta zakon.

Sicer pa je minulo nedeljo na zborovanju gorskih kmetov v Spittalu kmetijski minister Hartmann posvaril kmete, da si naj ne obetajo zlatih časov od novega kmetijskega zakona. Bodočnost kmetijstva leži še vedno pri kmetu samem, v kolikor bo z modernimi obdelovalnimi metodami znal izbiti iz zemlje čim večji in boljši pridelek ter znal znižati stroške, da bo tako z nizkimi cenami mogel konkurirati tujim izdelkom, kajti znaten del avstrijske kmetijske proizvodnje gre v dežele Evropske gospodarske skupnosti. Ker ni bilo mogoče doseči sporazuma o novem kmetijskem zakonu, je kmetijski minister predložil podaljšanje dosedanjih začasnih trgovskih zakonov.

Prepir zaradi radia in televizije

Hudo kri med koalicijskima partnerjema so zbudile tudi televizijske oddaje zadnjih tednov. OeVP pravi, da so poceni reklama za socialiste, kvalitetno pa sploh zaniti. Slednji seveda oboje zanikajo in pravijo, da je vse v redu, kajti to vejo radia imajo po sporazumu na temelju zadnjih volitev oni v rokah. Očitno je, da so pri OeVP spoznali, kako važno sredstvo za vplivanje na javno mnenje je televizija, kajti število naročnikov raste iz meseca v mesec ter televizija sega tudi na podeželje, kjer že skoraj ni boljše hiše s tem aparatom, prav gotovo pa ga ima vaška gostilna, kjer se po večerih zbirajo ljudje skoroda iz vseh hiš in gledajo . . . kaj, je seveda drugo vprašanje. Vendar to dejstvo pojasnjuje, zakaj so zbudile pri politikih hudo kri cite oddaje, pri katerih pa nepolitični gledalci večkrat zadremlejo . . .

Pri nas na Koroškem pa je zbudila prepire slovesnost položitve temeljnega kamna

nove 12-nadstropne »upravne palače« v Kolodvorski ulici v Celovcu, v kateri bodo v višjih nadstropjih sicer nameščeni uradi, v pritličju in prvem nastropju pa veleblagovnica socialističnega Konzuma. Socialistično časopisje je prikazovalo slovesnost kot zmago napredka, OeVP-jevske pa jo je oplazilo s pikrimi komentarji. Prav kisto pa si ogledujejo stavbišče, na katerem hrumijo stroji, celovski trgovci, kajti marsikomu bo nova veleblagovnica odjedla masten kos zaslužka.

»Nationalslowenen« in pogrevajo sovražno mentaliteto ter očitke o zadevah pred 40 leti.

Tudi v deželni zboru so bili iznešeni nekateri predlogi, ki dišijo po miselnosti preteklosti. Tako je neka skupina poslancev zahtevala otvoritev nove kmetijske šole v Dobrih vasi, kar da bi že ne bilo dovolj dobrih zasebnih in javnih kmetijskih in gospodinjstskih šol na Koroškem, ki bi jih bilo treba najprej vzeti v poštev. Poborniki pravice staršev in državnih oz. deželnih podpor konfesionalnim in privatnim šolam bi lahko bili bolj zvesti svojim načelom. V takem ozračju bo pač težko izboljšati razmerje med obema narodoma v deželi, kajti v praksi menda zahtevajo gotovi krogi — brez razlike na strankarsko pripadnost — dobro voljo samo od naše strani. Povrh tega bi pa naj mirno požirali še očitke — med drugim tudi od takih, ki so sodelovali pri pokopu prve republike.

Mnenje drugih

»Roko v roki z gospodarskim blagostanjem bi pa moralo biti doseženo tudi narodno in kulturno pomirjenje. Pri obojestranski dobri volji bi gotovo bilo moč najti ustrezno pot. Najprej bi bilo treba porušiti obojestransko nezaupanje in s pomočjo medsebojnega spoznavanja brez predsodkov odstraniti to, kar nas loči ter končno pokopati vse bolestne očitke.« (Kleine Zeitung, Celovec)

SLOVENC

doma in po svetu

Za uzakonitev slovenskih šol

Na nedavnem sestanku Slovenske demokratske zveze v Gorici je ravnatelj učiteljskega dr. Anton Kacin poročal o naporih za končno uzakonitev slovenskega šolstva v Italiji. Slovenske šole so bile ustanovljene na Goriškem že med drugo svetovno vojno, pod zavezniško vojaško upravo so se razvijale naprej in po mirovni pogodbi jih je prevzela Italija z obveznostjo, da jim z ustreznim zakonom zagotovi stalnost. To se doslej še ni zgodilo, pač pa je italijanski prosvetni minister Medici, pri katerem sta se bila julija meseca zglasila dr. Kacin in dr. Stilič, zagotovil, da bo zakon sprejet v taki obliki, da bo ustrezal tudi glavnim slovenskim zahtevam. Kljub temu začasemu stanju pa se šolstvo na Goriškem še kar dobro drži, čeprav število šolarjev v zadnjem času upada. To pa ni samo posledica zakasnitve pri dokončni zakonski ureditvi, ampak tudi malobrižnosti nekaterih slovenskih staršev. Omenil je primer neke Slovenke, ki je svojega otroka vpisala v italijansko šolo zato, ker je le-ta bojdla bolj »nobel«, nakar so poslušalci zborovanja bušili v smeh, kot poroča »Katoliški glas«.

Po drugi strani si pa prizadevanja slovenskih predstavnikov zabeležila lep uspeh, kajti v mestu Gorici je bil ponovno odprt slovenski otroški vrtec, ki je bil pred časom ukinjen.

Slavko Rebec umrl

V Trstu je umrl Slavko Rebec, slovenski gledališki igralec in dramatik, star šele 57 let. Kot mladenič je začel igralsko kariero pod vodstvom Milana Skrbinškega, tedanjega režiserja Slovenskega narodnega gledališča v Trstu. Prva svetovna vojna in nastop fašizma v Italiji sta dala njegovemu življenju novo smer. Pretrpeti je moral ječe, internacije, begunstvo in šele zdravstveno zlomljen in izmučen se je v zreli moški dobi mogel znova vrniti v Trst. V času med obema svetovnima vojnama je dalj časa živel v Sloveniji ter je sodeloval pri gledaliških v Ljubljani in Mariboru. Po letu 1945 pa je v domačem Trstu postal eden izmed stebrov radijskega odra. Spisal pa je tudi več dram, ki jih je povečini predvajal slovenski radio v Trstu. Še pred kratkim je Slovenska prosveta uprizorila na prostem na Repentabru njegovo zgodovinsko dramo »Jugunda, bela gospa devinska«. Ves slovenski Trst ga pa je poznal tudi po njegovih vlogah, ki jih je odigral v stotinah radijskih iger. Med njimi velja na prvem mestu omeniti župnika v igri »Župnik cvetočega vinograda«. Sedaj je odšel k Večnemu gospodarju vinograda po svoje plačilo.

Zborovanje slovenskih študentov v Ameriki

Minuli mesec so se zbrali po prizadevanju g. Edija Gobca mladi Slovenci, ki študirajo na ameriških univerzah. Na zborovanju so si bistrili pojme o demokraciji v svobodnem svetu ter se izrekli za svobodo znanstvenega in javnega delovanja. S prireditvijo je bila tudi združena razstava slikarskih del mladih slovenskih umetnikov, na kateri so razstavili svoja dela Metka Žirovnik, Ivan Bukovec, Tone Kržišnik, Andrej Makek, Franc pač in Jure Vombergar iz Argentine, B. Žendel iz Pariza, N. Čiuha iz Ljubljane ter Božidar Pust, Jaka Okoren, Maks Iglič, Franc Vojsk in Klezina iz Združenih držav.

Fran Albrecht — 70-letnik

V Ljubljani je obhajal 70-letnico rojstva Fran Albrecht, pesnik, esejist, umetnostni kritik in literarni urednik. Po rodu iz delavske družine v Kamniku je že kot študent začel pesniti ter spada po svoji liriki delavske vsebine skupno s Seliskarjem, Klopčičem in Kosovelom med ustanovitelje te literarne vrste med Slovenci. V kasnejših letih se je pa preusmeril na razprave o kulturi posebno pa literarni in dramatski kritiki. Dolga leta je bil urednik revije »Ljubljanski zvon«, nato pa mesečnika »Sodobnosti«.

Kot gledališki kritik je s svojim širokim znanjem ter tehno in če treba tudi ostro besedo je znal umetnike voditi na poti navgor. Zato je Albrecht tudi eden izmed tistih, ki mu gre zasluga zato, da se je slovensko gledališče v zadnjih 30 letih iz poldiletantskega odra razvilo v umetniško panogo na evropski umetniški ravni.

Politično je stal na levici in je v dobi med obema vojnama bil eden izmed najodločnejših zagovornikov pravic samobitne slovenske kulture pred raznimi centralističnimi težnjami po poenotenju »jugoslovansčini«. Danes, ko so njegove politične želje uresničene, a je to vprašanje znova odprto, pa Albrecht molče obhaja svoj življenjski jubilej.

Deželni zbor, proračun, plebiscitno darilo

Minulo soboto se je sestal koroški deželni zbor, da obravnava deželni proračun za leto 1960. Osnutek je predložil deželni finančni referent Sima z običajnimi hvalnicami za »dosedanje uspehe« ter rožnatimi za obljubami za bodočnost.

Deželni proračun znaša skupno 482 milijonov šilingov.

Znesek deželnih investicij je sicer bil nekoliko povišan, vendar gre večji del izdatkov rednega proračuna za takozvane tekoče potrebe, pri čemer so se povečali izdatki zaradi priznanja 14. mesečne plače deželnim uradnikom. Po njegovi lastni izjavi je gradnja deželnih in občinskih cest ostala zopet pastorka pri podeljevanju sredstev, kajti za gradnjo državnih cest prispevajo tisti, ki jih uporabljajo, dočim za gradnjo deželnih cest ni predviden noben tak vir dohodkov.

Mnogo večji kot investicijski zneski iz koroškega proračuna so pa sredstva, ki jih država sama letos vlaga na Koroškem. Poleg že izčrpno opisane gradnje elektrarne v Kazazah bo po dolgem obotavljanju dne 8. decembra le zasajena prva lopata za gradnjo podjunske železnice, ki bo predvidoma stala skupno 240 milijonov šil. in je zanjo v proračunu za leto 1960 predvidenih 100 milijonov. Začeli bodo to gradnjo seveda tudi slovesno in

je v ta namen že napovedan obisk prometnega ministra Waldbrunnerja. Ko so delali načrte za to 17 km dolgo progo iz Pliberka v Labotsko dolino, so njeno potrebo utemeljevali s tem, da je treba labutski premog hitro in poceni spraviti na spodnjo Koroško. Toda spričo kvalitetne manjvrednosti tega premoga ter po vsem svetu nastale premogovne krize izgublja ta projekt vedno bolj še tisto malo gospodarske utemeljitve, na katero so se sklicevali tisti, ki so gradnjo zahtevali. Vedno bolj namreč petrolej izpodriva premog kot gorivo in vir industrijske energije, po drugi pa na kratkih razdaljah cestni promet spodriva železniškega. Toda podjunska železnica je tudi politična zadeva in pri nas gre politika večkrat pred zdravo pametjo.

V deželnem zboru je bilo govora seveda tudi v vsakem pogledu skromnem darilu »plebiscitnemu ozemlju« v znesku 10 milijonov šil. Človek bi pričakoval, da bi vsaj ob 40-letnici plebiscita končno bili pozabljeni neljubi spomini na preteklost, toda izgleda, da ponekod tega nikakor nočejo. Tako se nekateri že zopet trkajo na svoje bojne zasluge iz tistega časa in s tem dovolj jasno kažejo, komu in kako bi se naj ta skromni dar delil, drugi pa že zopet, kot vsevedne »Salzburger Nachrichten« in vnete »Kärntner Nachrichten«, s prstom kaže na

Od papirusovega zvitka do elektronskega pisma

Največ pisem pišejo v Angliji; na vsakega Angleža pride povprečno po 78 pisem na leto. Za njimi pridejo Američani s 70, Švicarji z 61, Nemci s 56 in Danci s 44 pismi na leto. Drugi narodi pišejo manj: Francoz jih piše le 26 letno, Španci, Italijani in Portugalci pa oddajo vsako leto povprečno manj kot 20 pisem na pošto.

Pisma, ki prenašajo misli od človeka do človeka, pišejo danes le še redko. Današnje pismo je večidel le stvarno sporočilo; s sporočili pokrit papir, poslovnimi naročili, željami, številkami, obrazci. Sicer milijoni pisem, ki hite dan za dnem okoli zemlje še vedno navezujejo tudi ljubezen med človeškimi srci, vendar nimajo več tistega pomena kot nekoč.

Pisanje pisem je bilo nekoč velika umetnost in privilegij kraljev ter velikih modrecev. Iz starega Egipta so ohranjena pisma, ki so jih pisali na apnenčeve plošče. Pisma na papirusu pa že odlikujejo na natančna pravila vezani slog. Predvsem so polagali važnost na točno določene stopnje vljudnostnih izrazov.

Kar zadeva vljudnost pri pisanju pisem, so bili pač največji mojstri poglavarji kitajskih roparskih tolp. Oni so do konca preteklega stoletja izsiljevali trgovce ogromnega rumenega carstva tako, da so jim poslali v hišo takojmenovano »cvetlično poslanico«. To so bila pisma, polna govorniške umetnosti in vljudnosti, ki pa dejansko niso bila drugega kot v liriko zavite smrtno grožnje. Trгоvec, ki je dobil tako pesniško pismo, je vedel, da mora plačati, ako noče v nekaj dneh postati žrtev zavrata umora.

Pisma, ki so pomenila smrt

Nekaj podobnega so bila v Evropi takojmenovano »Lettres de cachet«, ki so krožila v Franciji do revolucije. Po kraljevem ukazu napisana pisma niso bila nič drugega kot s kraljevim pečatom opremljena skrivna povelja, s katerimi so osumljenca brez vsake možnosti protesta zaprli, poslali v pregnanstvo ali tudi usmrtili. Z njimi je bila usoda mnogih ljudi zapečaten brez vsake sodne razprave.

Iz časov asirskih kraljev so se ohranili pisemski arhivi, ki štejejo mnogo stotin lončenih plošč. Grki in Rimljani so prvotno pisali pisma na voščene ploščice, ki so bile zložljive. Besedilo so vrezovali v vosek s kamenčkom. Da so vsebino pisma prikrili očem nepoklicanih, so zložene voščene ploščice povezali in zapečatili.

Tudi na papirju pisana pisma so nekoč povezovali s svileni vrvice in ji oba konca pritrdili s pečatom. Pisemske kuverte, kot jih imamo danes, so uvedli šele po letu 1820; iznašel jih je Anglež Brewer.

V srednjem veku je bil pisemski papir umetniško izdelan. Pisem niso prebirali le

v obliki četverokotnika, ampak so jim dali tudi obliko srca, cvetlic ali ptic.

V velikih pisarnah trgovskih hiš uporabljajo danes posebne stroje za pregibanje pisem, kamor prihajajo natipkana pisma po tekočem traku. Stroj pisma pregiba, jih deva v kuverto in razbira za frankiranje. Stroj, ki ga poganja elektrika, odpravi v eni uri 4000 pisem.

Pisarji pisem — donosen poklic

V starih časih so zapirali pisma s čebelnim voskom ali pečatno zemljo. V 15. stoletju je prišel v Evropo iz Kitajske pečatni vosek. Vsaka ugledna oseba je imela takrat pečatni prstan s svojim grbom ali monogramom. Pečatenje pisem z oblati so uvedli leta 1625 v Speyerju.

V 16. stoletju je znalo pisati le malo izobraženih ljudi. Notarji in poklicni pisarji so za denar sestavljali in pisali pisma. Pa še v današnjem omikanem svetu imamo poklicne pisarje pisem. Kot znano, je med filmskimi zvezdami in njihovimi občudovalci vedno večje dopisovanje. Zvezdniki, ki nimajo časa za osebno prebiranje pisem in odgovarjanje, imajo posebne tajnike, ki odgovarjajo na take dopise. Niti podpis na takih odgovorih ni pristen. V Hollywoodu ima Miss Rochelle že več let posebno pisarno, v kateri rešuje dvanajst nameščencev pošto znanih filmskih umetnikov. Ta pisarna odpošlje dnevno povprečno 6000 pisem, s katerimi poskušajo ustreči ljudem, ki se navdušujejo za Garyja Coperja, Marlona Branda, Jane Russel, Audrey Hepburn in druge.

Že v 11. stoletju so poznali učbenike za pisanje pisem, tudi ljubavnih. Zakone, uredbe, prepovedi, so razglašali nekdanji veščidel v obliki pisem. Še do danes so se ohranila mojstrska in pomočniška pisma.

V Ameriki je danes pismo eden najvažnejših študijskih pripomočkov. Dva milijona študentov dobiva pisma z znanstveno stvarino od univerze v velikih mestih. Tudi tečaji v raznih jezikih, literaturi, geometriji, poljedelstvu, trgovskem pravu, vzgoji otrok in tako dalje so pismeni.

V času velikega razmaha cerkvenih redov, ko je bilo v Franciji, Italiji, Nemčiji in Španiji več sto benediktinskih samostanov, je glavni samostan v Clunyju drugim samostanom redno pošiljal okrožnice. Samostanski brat je potoval od opatijske opatijske pisemski zvitkom in vsak samostan je priložil tej »rotuli«¹ dodatek z opisom dogodkov v svojem območju. Tako so nastali zvitki, ki so bili pogosto do 10 metrov dolgi in popisani na obeh straneh. Največje pismo vseh časov pa hranijo v turškem državnem muzeju. Meri 63 kvadratnih metrov, saj je 9 metrov dolgo in 7 metrov široko, napisal ga je pa perzijski šah sultanu Sulejmanu Velikastnemu.

Najtežje pismo na svetu tehta 400 kilogramov, a ni iz papirja, temveč iz kovine. Namenjeno je človeku, ki bo živel leta 7000; na listih iz zlitine jekla in bakra je vrezan popis našega današnjega življenja in njegovih pridobitev. Pismo hranijo v New Yorku.

Razni slavni možje kot Napoleon, Goethe so napisali mnogo pisem. Gandhi je napisal v svojem življenju več kot 300.000 pisem — v veliko veselje trgovcev s stari-nami, kajti pisma slavnih ljudi prinašajo mnogo denarja. Zbiralci avtogramov plačujejo ogromno za taka pisma in zato ni čudno, da je tudi mnogo falzifikatov, med katerimi najdemo pisma Atilova, Boccacciova, Calvinova, Ciceronova, Keplerjeva, Dantejeva, Lutrova, Newtonova, Petarcova, Moliérova.

Svetovna poštna zveza s svojim vso zemljo obsegajočim poštnim omrežjem obstaja šele 85 let. Prej je usoda pisemske pošte zavisela v veliki meri od sreče. Pošiljanje pošte se vedno bolj tehnizira. Ob teleprin-

terjih (Fernschreiber) so pisma pravzaprav že odveč, saj itak daljnopisni stroj posreduje sporočila naravnost domov.

Opuščanje pisanja pisem na roko ali na stroj postaja vedno vidnejše. Konstrukterji že izdelujejo aparate z zamotanimi stikalnimi napravami in nabiralnimi cev-mi. Ti aparati bodo oddajali sporočila od enega konca na drugi konec sveta elektronsko, ne da bi bilo pri tem potrebn-o kako posredovanje jezika. Kmalu pi-sem sploh ne bo več. Polnoavtomatske aparature bodo jemale na zapisnik, kar nam bo kdo sporočal domov, in isti stroj bo z nekaj prijemi sestavil naš odgovor.

Na čudovite, z roko pisane črke s črnilom, ki se jih je človek sredi 20. stoletja še posluževal, da se je na daljavo sporazumeval z drugimi ljudmi, bodo morda ljudje 21. stoletja gledali ravno tako začudeno, kot gledamo danes mi na počekane voščene tablice starih Rimljanov po muzejih.

Gojenke gospodinjske šole pišejo . . .

IZ NAŠEGA DNEVNIKA:

Nadaljujemo pisma gojenk gospodinjskih šol č. sester:

Herta Užnik, gojenka kmetijsko gospodinjske šole v št. Jakobu v Rožu:

Ob prihodu v gospodinjsko šolo

»Gospodinja bom tudi jaz, staršem v ponos«, sem si mislila, ko sem brala v Našem tedniku objavo č. šolskih sester. Starši so rekli »Da«² in 3. novembra me je pripeljal avtobus iz visokih Sel v Borovlje, od tod drugi v gospodinjsko šolo v št. Jakobu.

Presenetil me je prijazen sprejem. Kar prvi dan sem bila med sestrami in dekleti domača. Iz vseh treh dolin smo se učenke zbrale: živahne Žiljanke, razigrane Podjunčanke in vedre Rožanke. Saj je hiša že sama vabljiva. Tudi zdaj jeseni je nekam pomladanska. Zeleno stopnišče vzbuja veselo upanje, zlasti ob sončnih dneh, ko stene in okrasne rastline ožarja topla

svetloba. Kadar se me pa hoče prijeti domotožje, se vprašam, čemu sem prišla semkaj.

Dobro se zavedam, kakšnim nevarnostim je danes izpostavljeno dekle in kako potrebna sem še vzgoje in izobrazbe. In sem staršem hvaležna, da so me poslali v to šolo. Boljše dote bi mi ne mogli dati od krščanske omike.

Mlad človek je kakor ladjica na morju, ki jo valovi mečejo kakor orehovo lupino, če nima večjega krmarja. Zato potrebujem dobrih vzgojiteljic, ki me bodo pripravile in oborožile za življenje.

Rada bom zastavila vse moči za bodočo poklicno srečo. Učila se bom kuhanja, šivanja in vseh gospodinjskih in ženskih gospodarskih del, ker le tako bom kasneje staršem v oporo in stebra družine.

Srčno želim, da bi bile vse gojenke edine v tem stremljenju in da bi v prostih urah veselo donela med nami lepa slovenska pesem.

Kuharski recepti v Vatikanu

V vatikanski knjižnici hranijo tudi 128 kuharskih knjig in okoli 3.000 receptov, ki so jih zapisali v raznih stoletjih. Le malo se jih je ohranilo do danes, večina je za sodobne pojme preveč razkošnih. Zdaj je pa prišel nekdo, ki se je začel zanimati za te stare zapise.

To je sam papež Janez XXIII., ki je izrekel željo, da naj iz teh starih receptov izberejo 300, od nadevanega kopuna Inocenca III. do pitane race papeža Gregorija VII.

Seveda s tem nikakor ni rečeno, da bodo začeli zdaj v vatikanski kuhinji razkošno kuhati. Sveti oče je le izrekel željo, da bi

obvarovali izročilo, po katerem so v Vatikanu sicer jedli skromno, vendar duhovito.

Njegov prednik, papež Pij XII. je bil zelo skromen jedec, vendar so mu enkrat na leto tudi postregli z gosjo, nadevano z mandeljni in orehi po receptu izza papeža Pija IV. Sedanji papež misli s tem poudariti, da se vatikanski kuhinji ni treba sramovati v primeri z državnimi in diplomatskimi sprejemi drugje po svetu.

Gospodinje po vsem svetu so zelo rado vedne, katere zgodovinske kuhinjske recepte iz Vatikana bodo objavili.

FRAN ERJAVEC:

265

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Naravnost izredne so pa Drabosnjakove zasluge za naše ljudsko gledališče. Ker pa spada to njegovo delovanje že v prihodnje razdobje, zato se bom povrnil k temu znamenitemu koroškemu slovenskemu bukovniku seveda še pozneje.

IX.

FRANCOZI ČETRTO NA KOROŠKEM

Po zmagoviti vojni l. 1805. in bratislavskem miru (24. XII. 1805) se je vrnil Napoleon dne 26. I. 1806. v Pariz in je v notranjepolitičnem pogledu posvetil vso pozornost najprej ozdravitvi razrvanih državnih financ (s trdo roko je prijel zlasti vojne dobičkarje). Na zunanje-političnem področju mu je pa zadnja vojna rodila čisto nove pobude, da okrepi svoje prijatelje na račun Avstrije, katero je hotel toliko oslabiliti, da bi ne imela nobene moči več zavirati izvršitve njegovih evropskih načrtov. Razne avstrijske posesti v južni Nemčiji je zato prepustil Württenberški in Badenski, a bavarskemu kralju je naklonil škofijo Eichstätt in Tirolsko s Predarlško, razen tega jim je pa prepustil še številna, dotlej svobodna (državno neposredna) mesta in ozemlja (kneževine). Pri tem Napoleonu ni šlo za to, da bi Nemčijo zdrobil, temveč je južnonemškim državicam že v začetku l. 1806. celo sam predlagal, naj ustanovijo nekako konfederacijo pod njegovim pokroviteljstvom. Na svojo suverenost lju-bosumni knezi so se sicer obotavljali, končno je pa dne 12. VII. 1806. vendarle 16 južnonemških knezov izjavilo, da izstopa iz starega nemškega rajha in ustanavlja svojo

lastno »Porenjsko zvezo«, ki je obljubila svojemu pokrovitelju tudivojaški prispevek v višini 63.000 mož. (To je potem tudi dalo cesarju Francu II. neposredni povod, da je že dne 6. VIII. odložil nemško cesarsko krono, prekinil vse dotedanje državnopravne zveze svojih dednih dežel z rajhom in se odslej nazival le še avstrijski cesar Franc I. S tem je tudi skoro neopazno več kot klavirno dokončno izdihnilo tisočletno »sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti«³.)

Avstrija se tem Napoleonovim ukrepom ni mogla upirati, kajti na jugu so držali Rusi zaseden Kotor, a v južni Nemčiji je pustil Napoleon svojo »veliko armado«, seveda na stroške dotičnih dežel. To je pomenjalo za Napoleona močno finančno olajšanje, začelo pa je kmalu vedno bolj presedati prizadetim deželam. Ravno to je v teh deželah še posebno budilo narodna čustva in vzbujalo protifrancosko mržnjo. V Italiji je tamonjske kraljestvo dobilo Benečijo, v Neaplju je Napoleon dotedanjo bourbonsko dinastijo zamenjal s svojim bratom Jožefom, Rusi so se umaknili na otok Krf, a Angleži so držali zasedeno Sicilijo. Edina neodvisna država, ki je v Italiji še ostala, je bila papeževa, toda laičnost, ki jo je uvažal Napoleon tudi v podrejenih mu italijanskih državah, je izzvala dokončni Napoleonov prelom s papežem Pijem VII. Spomladi l. 1806. je prispel maršal Marmont v Dalmacijo, ki jo je upravljal Dandolo kot »provveditore«⁴ (oskrbnik). Črnogorski napadi na Dubrovnik so služili Napoleonu za dobrodošel povod, da je izsilil od Avstrije dovoljenje za prehod francoskih čet skozi Istro v Dalmacijo, obenem pa začel snovati svoje velike vzhodne načrte. Tako je torej vojna l. 1805. ustvarila iz francoskega cesarstva dejansko jedro nekakega velikega imperija, kajti vse nove politične tvorbe, ki jih je Napoleon ustvarjal in organiziral, je smatral dejansko le za federativne dele velikega francoskega imperija in razni knezi ter kralji

so bili »suvereni«⁵ samo na papirju, v resnici pa le Napoleonovi vazali. Ker je smatral rodbinske zveze za najzanesljivejše, je postajal na razne prestole predvsem svoje brate, a čim največ ostalih dinastij pa vsaj z ženitvami povezal s svojo rodbino. Smatral se je za nekakega vzpostavitelja starega zapadnorimskega cesarstva in Karla Velikega je proglasil le za svojega »slavnega predhodnika«⁶.

Taka politika seveda ni mogla prinesti občega pomirjenja Evrope. Toda razkroj je nastopil tudi med Napoleonovimi nasprotniki. Na Angleškem so neuspehi vladne vojne politike močno okrepili opozicijo, ki je zahtevala, da se Anglija neha vmešavati v evropsko celino in da sklene mir s mogočno Francijo. Prusija je celo sklenila zvezo s Francijo, da bi si zagotovila zaželeni Hano-ver, zaradi česar je pa napovedala Anglija vojno še njej. Ker je pa to jako prizadelo angleško trgovino na Baltiku, se je skušal London približati Parizu, toda le v soglasju z Rusijo. Tudi carja Aleksandra I. ni več mnogo mikalo vmešavati se v zadeve ostale Evrope in je sklenil posvetiti se predvsem neposrednim ruskim koristim v južnovzhodni Evropi, kjer so se Srbi pod Karadjordjevičevim vodstvom otresali turškega jarma.

Vse je že kazalo, da bo prišlo do sporazuma med Francijo, Anglijo in Rusijo in da bo postal Napoleon celo gospodar Sredozemlja (ob tej priliki so nameravali ustvariti iz Dalmacije in Albanije celo posebno državo, ki naj bi jo dobil bivši neapeljski kralj Ferdinand IV.). Toda skoro čez noč je nastopil popolen preobrat. Napoleonu skrajno sovražni stranki ruske aristokracije je uspelo, da je car zamenjal svojega dotedanjega frankofilskega zunanjega ministra, Poljaka kneza Czartoryjskega, z anglofilskim in prusofilskim baltskim Nemcem Budbergom, kar je dalo tudi Angležem novega poguma, da se niso hoteli prenaaglit s sporazumom s Francijo.

(Dalje prihodnjič)

CELOVEC

(Predavanje o Ameriki)

Ob napolnjeni sejni dvorani v Mohorjevi hiši v Celovcu je tajnik Zveze slovenskih absolventov visokih, srednjih in viš. strok. šol dr. Inzko pozdravil minuli ponedeljek predavatelja univ. prof. dr. Petra Remca, ki poučuje mednarodno pravo na znameniti jezuitski visoki šoli Fordham University v New Yorku (USA) ter se trenutno nahaja na enoletnem študijskem bivanju v Švici kot gost ustanove Rockefeller Foundation.

Predavatelj nam je podal zgodovinsko, politično in gospodarsko sliko Amerike, ali pravilneje Združenih držav, kjer živi že 10 let, odkar je zapustil rodno Ljubljano ter po končanih pravnih študijah v Gradcu odšel v Združene države in si z lastno pridnostjo priboril sedanjo ugledno službo.

Podal nam je nadvse zanimivo geografsko, zgodovinsko in sociološko podobo te velike dežele, ki se je v manj kot 200 letih iz skromne angleške kolonije razvila v prvo velesilo sveta, ne da bi se bila pravzaprav sama tega zavedala. Z jasno besedo nam je podal bistvene poteze ameriške

cerkev. Delo v cerkvi je izvršilo podjetje Schlapper iz št. Jakoba. Cerkev je dobila tudi nova glavna vrata in dvoje nove duri in okna v zakristiji, delo miz. mojstra Petra Hribernika iz Žihpolj. Cementne stopnice do shrambe nad zakristijo in druga zidarska dela je izvršil mojster Rauter. Upamo, da bomo mogli sčasoma izvršiti še druga potrebna popravila.

ZELEZNA KAPLA

Pa smo le dočakali »ustoličenje« našega prečastitega g. župnika, Štefana Mesnerja. — Že lani so naredili župnijski izpit in

Vabilo absolventkam gospodinjskih šol

Odbor Zveze absolventk sklicuje svoj letni občni zbor, dne 8. decembra 1959 ob 1. uri popoldne pred proslavo »Brezmadežne« (in ne po proslavi, kakor je bilo pisano v prejšnji številki) v št. Rupertu.

Absolventke pridite vse prav gotovo 8. decembra ob 1. uri popoldne v št. Rupert!

duševnosti, družbenega, pravnega in gospodarskega ustroja. Pri tem pa je predvsem z točnimi, včasih presenetljivimi besedami karakteriziral tudi nekatera značilna notranja nasprotja te velike dežele, kjer je evropsko seme, presajeno v plodno zemljo bogatega novega kontinenta orjaških dimenzij, rodilo povsem nove, bujne a svojstvene sadove.

Predvsem smo pa iz njegovega vseskozi objektivnega prikaza mogli spoznati vse prednosti družbe, ki temelji na spoštovanju verskih načel in na svobodi, tako na duhovnem kot tudi na snovnem, gospodarskem področju. Ameriški družbeni red je znal združiti prednosti svobode z v vsaki človeški skupnosti potrebno disciplino ter se tako izognil škodljivi skrajnosti nekdanjega čistega liberalnega kapitalizma na eni ter komunizma na drugi strani.

Po predavanju se je razvila živahna debata, v kateri je prof. Remec odgovarjal na razna podrobnejša vprašanja. Ob koncu je tajnik Zveze zaključil sestanek z željo, da bi mogli prof. Remca še kdaj pozdraviti v naši sredi kot predavatelja.

SELE

(Po dolgem času zopet poroka)

Letos je bilo pri nas zelo malo porok. To praznoto sta prekinila v ponedeljek 23. novembra gozdni delavec Franc Hribernik in njegova izvoljenka Katarina Pegrin, pd. Bregarjeva. V spremstvu številnih svatov in ob ubranem petju cerkvenih pevcev ju je pred poročno mašo zavezal domači župnik. Ženitovanje je bilo v Trklovi gostilni. Ženin je znan kot dober pevec. Da bo tudi kot mož zadovoljen prepeval, bo poskrbela mlada žena z ljubeznivo besedo in prijazno postrežbo. Bog daj srečo!

BAJTIŠE

(Nova elektrika)

Nekatere hiše na Bajtišah so že okoli 25 let imele električno luč, ki je bila pa zaradi nezadostne vodne sile mnogokrat zelo pomanjkljiva. Zdaj pa je napeljan nov vod iz Borovelj, ki nas veže s KELAG-ovim omrežjem. Stroški znašajo okoli 930.000 šil. in so kriti z izdatno državno subvencijo in prispevki boroveljske tovarne, ki ima na Bajtišah največ hiš in interesentov.

Uradna otvoritev je bila v soboto 21. novembra popoldne. Pri transformatorju v vasi so se zbrali domačini, došlo pa je tudi mnogo odličnih gostov: deželni in okrajni glavar in razni zastopniki uradov in podjetij. Slavje je otvoril s pesmijo dvojni kvartet iz Borovelj. Predsednik udruženja za napeljavo elektrike inž. Eckenberger je po pozdravu podal obširnejšo zgodovino priprav in dela. Nato je po krajšem nagovoru napravil blagoslovil soprovizor selski župnik Alojzij Vauti. S krajšimi ali daljšimi govori so proslavili dogodek g. deželni glavar Wedenig, boroveljski župan, zastopniki KELAG-a in KESTAG-a in še drugi. Šolska mladina je odlično goste obdarovala z zelenjem. To je bil res izreden dogodek za nekdanje slavne, zdaj pa bolj skromne Bajtiše.

Električno razsvetljavo je dobila tudi

zelo smo se bali, da bi nam navsezadnje kar lepo na tihem ušli kam drugam oziroma, da bi bili premeščeni, ne da bi se oziralo na želje nas faranov, ki jih ljubimo in spoštujemo.

V nedeljo, 15. nov. so prišli milostljivi gospod kanonik Aleš Zechner k slavnostni »inštalaciji«. Pred posvečenjem v cerkvi in slavnostno sv. mašo, je zapel naš cerkveni pevski zbor pred župniščem: »Pozdrav Vam pojemo«, pri sv. maši pa »K Tebi srca povzdignimo«.

Nemški zbor, pevski, je počastil častitega g. župnika z pesmijo »Jubilate« in pel pri sv. maši milostljivega g. kanonika Schubertovo mašo »Wohin soll ich mich wenden«.

Vpeljali v plodonosno delovanje za našo faro so častitega g. župnika, takratnega kaplana, milostljivi g. kanonik že pred leti, ko so bili naš župnik in pozneje dekan.

Sedaj ste, prečastiti gospod, vendar postali naš župnik, naš duhovni oče! K tej veliki časti vam vsi farani prisojimo čestitamo! — Molili bomo za vas, prosili ljubega Boga, da bi vam dal zdravja, moči, da bi mogli tudi vnaprej tako vzorno voditi našo faro in skrbeti za naš dušni in telesni blagor.

APACHE

Naznanjamo vsem faranom, da bo v dneh od 29. novembra do 6. decembra pri nas v Apačah sv. misijon. Vse prav lepo vabimo, da se ga udeležite!

SVEČE

Vsak dan pregledujem časopise, če bi kje kaj pisalo o naši imenitni cesti. Kadar dežuje se spremeni v potok. Voda si napravi strugo, ki se vije po vasi. Vsi kanali so zamašeni. Spomnijo se jih le tedaj, kadar preti nevarnost, da bi voda ne vzdrla v hiše in kleti. Na sejmišču, kjer je potok pokrit, je večina betonskih plošč zlomljenih. Nadomeščajo jih po potrebi z lesenimi povali. Seveda luknje včasih po mesec ali dva čakajo, da bi jih kdo prekril. Cesta sama z luknjami in mlakami ob vsakem letnem času gotovo ne privablja tujcev. Pravijo, da je naša občina bogata; vidi se to na Bistrici, posebno kinodvorana je elegantna. Prav nič pa se ne pozna to v Svečah, kjer je vse skrajno zanemarjeno. Navsezadnje pa Svečani prav tako plačujejo občinske davke!

Morda še ne veste, da sta kar dve svečki dekleti zapustili našo vas. Menda ne zaradi slabe ceste. Da je to tako naglo šlo, sta kriva ženina, ki sta oba rabila gospodinje:

Ukelnova Meri Ratz, je odšla v Borovlje. Poročila je mizarja Riharda Peterlina. Svoji ženki je pripravil lepo stanovanje.

Tesnarjeva Ani Pak pa je šla v Zgornji Rož. Fantur Franci je zelo potreboval gospodinjo na posestvu v Veliki vesi. Obe poroki sta bili 25. oktobra.

Da bi v obeh družinah vladal blagoslov božji!

VOGRČE

Ljubeznive Gašparjeve Šefke ni več, namreč med nami, umrla hvala Bogu ni. Vsi smo jo radi imeli, ko je bila vedno prijazna, vedno dobre volje in je povsod rada pomagala. Doma tako pridna, da se nam mama smili, ko bo sama. Takole dekletke bi radi imeli vedno v Vogrčah, pa jo je odpeljal Rohrmeister Herman v Lovanke v dobrolski fari. No, ker je tudi fejs fant in nujno potrebuje gospodinjo, ko ima kmetijo in gostilno, mu jo privoščimo.

Ker je ženinu pred kratkim umrl oče, zato ni bilo kake slovesne ojetje. V nedeljo se je Šefka poslovila od doma in domačih deklet, v Dobrli vesi se je pridružil Herman in s pričami, ki sta bili g. Pavel Morocutti, trgovec v Dobrli vesi in g. Anton Müller iz Vogrč, so se odpeljali v Gospo Sveto. Tam ju je poročil naš g. župnik Vinko Zaletel. Vogrjani bi raje imeli poroko doma, toda radi ženina je bilo vse bolj tiho in skromno. V tihoti in miru starodavne gosposvetske cerkve pa sta pri poroki in poročni maši kot verna kristjana tembolj doživljala skrivnost zakramenta, ki ju posveti in združi za vse življenje. Svoje bodoče skupno življenje pa izročita varstvu Gospe Svete. — Obema želimo mnogo božjega blagoslova na novi življenski poti!

Drugih stvari iz Vogrč ne bomo opisovali, ker niso najlepše stvari in niso vsem Vogrjanom v čast. No, večinoma so pa že pridni. Kako so tudi nekateri pridni, bomo videli v nedeljo pri igri »Pri kapelici«, kako nam bodo zaigrali. Smo prav radovedni, posebno ker bodo nastopili nekateri naši stari igralci. Na svidenje!

Farna igralska družina uprizori v nedeljo 29. novembra ob pol treh popoldne ljudsko igro s petjem v treh dejanjih

»Pri kapelici«.

v farni dvorani.

Vsi povabljeni k tej lepi ljudski igri, ki nam v solzah in smehu pokaže, kako Marija poplača zaupanje v Njo.

LOČE OB BAŠKEM JEZERU

Preteklo nedeljo zvečer so nas prijetno presenetili in razveselili tukajšnji fantje s pevskim koncertom, ki je nad vse lepo uspel. Poleg njih so nastopili tamburaši in tamburašinke iz Zahomca v Ziljski dolini. Prireditelj je bila v Pušnikovi dvorani v Ločah, ki so jo poslušalci napolnili do zadnjega kotička.

V začetku je pozdravil navzoče Hanzi Ulbing, pd. Jurčev. Nato nam je predstavil zbor sam. Med posameznimi pevskimi točkami so nam zaigrali tamburaši slovenske narodne in umetne melodije.

Poslušalci smo bili s sporedom zelo zadovoljni. Naše navdušenje se je stopnjevalo od pesmi do pesmi. Nekatere pesmi so morali ponoviti. Zlasti so nam ugajale: Je pa davi slanica padla, Bolen mi leži in druge. V pičlih dveh urah so nam neverjetno veliko nudili.

Pevodviji Trisnik Šimeju in vodji tamburašev se za to prireditev prav iskreno zahvaljujemo, saj jih je stala veliko žrtev in truda. Obenem pa čestitamo vsem ostalim pevcem in tamburašem zlasti pa solistom: Albinu Pečniku in Martinu Resmannu.

Vsem pa želimo, da bi delali z velikim idealizmom naprej in da bi nas kmalu zopet razveselili z našo lepo pesmijo. R. F.

KOTMARA VES

Samskega življenja so se zadnji čas pri nas naveličali: naš vrli poštar Kavžej Lesjak, ki si je poiskal kot življenjsko družico Tomanovo Nanijo; Toman, ki je zasnužil sosedovo Angelo Painter, Kosmač na Vrdeh, naš svetovnoznani tenorist Franček, ki je na sam praznik sv. Cecilije pripeljal k poročnem oltarju Fridijo iz Šmarjete, da bo delila z njim veselje in žalosti družinskega življenja. Cerkevni pevci so mu z ubranim petjem olepšali poroko. Vsem novoporočencem želimo srečno pot skozi zakonsko življenje.

Tudi smrt nas je obiskala: na borovelj-

Spomini na škofa Rožmana

Zvesta bralka našega lista nam piše:

Vrba, 21. novembra 1959

»Po dolgem času mokrote in megle imamo spet krasen in jasen dan. Navsezgodaj je prisijalo sonce, ki sedaj s svojimi žarki obliva poznojesenski svet. Lepa ura in dobra volja, so rekli že naši dedje, je čez vse.

Usedla sem se k mizi in vzela v roke šivanje. Vtem pa se odpro vrata in pismo, ki mi prinese zaželeni »Naš tednik - Kroniko«. Na prvi strani takoj berem: »Umrli je škof dr. Gregorij Rožman«. Žalost me je prevzela.

Zamislila sem se. Umrli je ta mož trpin, ki je v življenju nosil svoj težki križ, sedaj pa je odšel po plačilo. Zadrhtel sem ga videla lansko leto v Lurdu. Ravno je bil prišel iz župnišča v rdeči obleki in kapi. Takoj sem ga spoznala. Stekla sem proti njemu, da ga pozdravim, toda kmalu mi je korak zastal. Kaj naj jaz kmetica ustavljam tako visokega gospoda, ki se mu gotovo mudi po kakem važnem opravku! Obstala sem, v spominu pa mi je ostal njegov starčevski obraz, ki so ga kronali beli lasje.

Spoznala sem pa pokojnega dr. Rožmana še mnogo prej. Bilo je takrat, ko je kot mlad duhovnik še bival pri nas na Koroškem. Ker so bili č. g. dr. Arnejc zadržani, so naprosili dr. Rožmana, da pride namesto njih v našo faro, kjer je bil shod Marijine družbe. Sprva smo obžalovale, da ni bilo med nas priljubljenega g. dr. Arnejca, po končanem shodu smo pa bile vse srečne, kajti dr. Rožman so nam zelo lepo in prisrčno pridigali o dolžnostih krščanskega dekleta. Ko je bilo vsega konec, so se g. dr. Rožman med potjo v spremstvu sedaj tudi že rajnega č. g. Teula ustavili na našem domu.

Že takrat smo vsi čutili, da je v tem prijaznem gospodu nekaj vzvišenega, zato se nam ni zdelo prav nič čudno, ko smo mnogo let kasneje zvedeli, da so postali škof v Ljubljani.

Še jih imam živo pred očmi, ko smo lani odhajali iz Lurda. Šli smo na kolodvor in gospod škof so nas spremljali. Ob odhodu vlaka so nam mahali v slovo in videla sem, da so jim tekale solze po izmučenem obrazu.

Veliko so morali pretrpeti, saj so bili dvakrat izgnanec. In mi, ki tako vroče ljubimo dom in domovino, moremo njihovo bol toliko globlje občutiti. Pa tudi za vero in narod so tudi morali veliko krivic pretrpeti. Mi, ki moramo sami prenašati krivice, vemo, kako je to hudo. Pri tem tolaži človeka le eno, da Bog ve za vse. Poznatistega, ki krivice dela, pa tudi onega, ki jih trpi. Plačilo bosta ob svojem času dobila oba.

Prevzvišeni, odšli ste sedaj po križa plačilo. Prosit za naš trpeči narod, ki še zdihuje pod križem.

skem pokopališču je umrl v najboljših letih za srčno kapjo Peter Čušnik, rodom Gorenčan. Prepeljan je bil na svoj dom v Spodnjih Preblah in na kotmirškem pokopališču pokopan. Od njega so se prišli posloviti tudi njegovi številni bratje in sestre.

Mlademu Gostivniku Toneju je umrl novorojenček. Vsem prizadetim naše sožalje!

GLOBASNICA

Ker se že dalje časa nismo oglasili, hočemo danes poseči v farni kroniki nazaj. Nedelje letošnjega poletja in jeseni smo opravljali — kakor že ne pomnimo — v znamenju ustanavljanja novih družin. Kot prva sta si obljubila pred oltarjem domače cerkve zakonsko zvestobo Micka Windisch, Trotova edinka v Mali vesi, in Pepej Košutnik, zaposlen v pliberški pivovarni. Pravijo, da se zelo dobro razumeta. Da bi za vedno tako ostalo, je naša iskrena želja.

Nato je stopila pred oltar Tonejeva druga hčerka Emica Konečnik. Svoj »Ja« je dala Hanzu Dilcherju, ki je prišel v ta namen iz daljne Kanade. V vojni je izgubil vse svoje. Tudi Emica je prišla že daleč okoli in okusila že mnogo grenkega. Kot otrok je morala s starši v pregnanstvo na Hesselberg, po srečni vrnitvi in šolanju v domovini je med drugim bila tudi v Švici.

Zakonsko zvezo so nadalje sklenili Gret-

(Dalje na 8. str.)

O umetnih gnojilih in njihovi rabi

Ni dvoma, da umetna gnojila, katera imamo danes na razpolago, povečajo rodovitnost zemlje. Naloga kmetovalcev je, da umetna gnojila pravilno uporabljajo. Za pravilno rabo nečesa pa je potrebno, da to stvar najprej čimbolje poznamo. Oglejmo si zaradi tega lastnosti vsaj tistih umetnih gnojil, ki so nam najbolj dostopna in ki jih navadno največ uporabljajo.

Po obsegu hranilnih snovi, neobhodno potrebnih za razvoj rastlin, razlikujemo v glavnem štiri skupine umetnih gnojil in sicer:

1. Fosforna gnojila s fosforno kislino, ki zelo podpira tvorbo cvetja in sadu.

2. Dušična gnojila z največjim odstotkom dušika. Dušik služi največ kot pospeševalec rasti.

3. Kalijeva gnojila s kalijem, ki je zelo važen za močnejše usvajanje drugih hranilnih snovi.

4. Apčna gnojila, v katerih je glavna sestavina apno, ki zelo podpira odpornost rastlin.

Vsako skupino delimo v vrste in te večkrat v podvrste, ki imajo posebno odstotno sestavo ali posebno obliko hranilnih snovi.

Marsikdo meni, da je izpolnil svojo dolžnost že s tem, da je pač kupil umetno gnojilo ter ga potrosil. To pa še daleč ne zadostuje za uspeh. Kdor hoče biti dober gospodar, mora vedeti tudi, kakšno gnojilo je kupil, na kakšno zemljo, h kateri rastlini in kdaj ga bo trosil. Umljivo je, da se ne more vsak kmetovalec seznaniti z vsemi podrobnostmi, kakor je to mogoče strokovnjaku. Pač pa je potrebno, da vsak kmetovalec ve vsaj za najvažnejša svojstva umetnih gnojil. Tako bo vedel tudi on, za kakšno gnojilo gre, ko sliši ali bere o njem.

Fosforna gnojila

Superfosfat: je temnosiv prah z značilnim, nekoliko neprijetnim vonjem. Superfosfat vsebuje 14 do 20 odstotkov fosforne

kislina, ki pa ni vsa raztopljiva v vodi. Vrednost tega gnojila je pa odvisna prav od odstotkov fosforne kisline, topljive v vodi. Pri nakupu je treba torej vedno zahtevati navedbo odstotkov v vodi topljive fosforne kisline.

Poleg fosforne kisline vsebuje superfosfat tudi precej gipsa in sicer 40 do 50 odstotkov. Ravno zaradi gipsa in nekaterih drugih snovi se dostikrat dogaja, da izgubi superfosfat svojo prvotno vrednost. To izgubo povzroča prehod raztopljive fosforne kisline v neraztopljivo obliko, kar imenujemo retrogradacija. Sicer se retrogradacija uveljavi šele po preteku določene dobe, kar je pač odvisno od raznih činiteljev. Vsekakor pa moramo biti previdni pri nabavi nad eno leto starih superfosfatov ter se s preiskavo prepričati, če je njihova fosforna kislina topljiva vsaj v amonijskem citratu.

Superfosfata potrebujemo od 4 do 8 stotov na hektar, od 0,5 do 5 kg pa za gnojenje posameznih sadnih dreves. Ni zgrešeno, ako obilno gnojimo s superfosfatom, kajti nekatere sestavine zemlje pridržujejo fosfor in preprečujejo, da bi se izpiral ter raz-

gubil. Če zemlja trpi zaradi pomanjkanja fosforne kisline, se rastline kaj slabo razvijajo in so pogosto podvržene raznim boleznim.

Kostni superfosfat se razlikuje od prejšnjega po izvoru. Vsebuje 19 do 21 odstotkov v vodi in amonijskem citratu topljive fosforne kisline in 0,5 do 1,5 odstotkov organskega dušika.

Korist, ki jo imamo z rabo kostnega superfosfata je ta, da damo z njim zemlji tudi nekoliko dušika.

Tomaževa žlindra ali Thomasova žlindra je precej težak črn prah, ki vsebuje 13 do 20 odstotkov fosforne kisline in 40 do 50 odstotkov apna. Razen teh dveh važnih snovi vsebuje žlindra tudi precejšnjo množino železnega okisa, okoli 17 odst., kar je tudi vzrok, da je to gnojilo tako težko. Zaradi velike količine apna, ki ga tudi vsebuje in katerega našim travnikom tako primanjkuje, je Tomaževa žlindra zanje izborna gnojilo. Deluje počasneje od superfosfata, a zato se njen učinek na njivah dalj časa pozna.

(Dalje prihodnjič)

Delo sadjarja

Sadje je spravljeno. Jesenska slana je oparila liste. Rast je prenehala popolnoma. Drevje se pripravlja na zimski počitek. Za marljivega sadjarja napoči sedaj nova doba dela — potrebnega in koristnega dela.

Ko je drevje popolnoma golo, stori najbolje, ako prav do čistega pograbi vse listje pod njim in ga čez zimo porabi za steljo. Še bolje bi bilo, če bi ga sežgal. V njem namreč prezimujejo trosi vseh listnih bolezni. Ako listje pusti na tleh ali kupih do pomladi, ni čuda, ako ima prihodnje leto sadno drevje spet bolno.

Poleg zimskega snaženja mora misliti že

sedaj na gnojenje sadnega drevja. Hlevski gnoj in gnojnice sta najvažnejši gnojili za sadovnjake. Le kadar manjka teh dveh, si kupi umetnih gnojil. Hlevski gnoj je sicer v prvi vrsti namenjen njivam, kjer ga porije, vendar ga lahko rabi tudi za gnojenje sadovnjaka, če ga raztrosi v pozni jeseni tik pred deževjem ali snegom. Hlevski gnoj, ki ga raztrosi ob neugodnem času, da ga prepeče sonce ali izsuše vetrovi, je zavržen. Gnoja ne trosimo samo okrog debel, ampak enakomerno po vsem sadovnjaku. Še boljše uspehe in lažje delo pa ima z gnojnico. Od novembra pa do konca marca lahko poliva gnojnico po sadovnjaku. Naj bo zemlja zmrznjena ali ne, pokrita s snežno odejo ali kopna, vedno lahko gnoji z gnojnico, ne da bi se mu bilo bati izgube hranilnih snovi. Za gnojenje z umetnimi gnojili veljajo ista načela in pravila kakor pri travništvu. Večino umetnih gnojil dajejo zemlji jeseni in pozimi.

Prav posebno se mora jeseni zavzeti sadjar za mlado sadno drevje, ki je bilo posajeno šele zadnja leta. Predvsem ne sme pozabiti na pognojenje in zavarovanje proti zajcem. Najprej prekoplje z lopato drevesni kolobar do 1 m daleč. Kepe pušča cele, da pozimi zmrznejo. Potem pa kolobar pokrije precej na debelo s hlevskim gnojem, ki ga spomladi podkoplje.

Na debela dreves prilepi lepilne pasove, da se na njih polovijo sadni škodljivci.

Nekaj o krompirju

Ali veste, da poznamo v Evropi krompir šele 400 let? Kot prvi je prinesel ta čudni sad španski kapitan Cieza iz Južne Amerike, iz današnjega Peruja in Kolumbije, kjer so domačini imenovali krompir »papa« in ga radi jedli.

Španci so se kapitanu smejali, ko jim je zatrjeval, da to stvar lahko jedo. Cieza je poslal vrečo krompirja kralju Filipu II., ki je hitro spoznal njegov pomen in ga poslal poskušati tudi papežu. Vendar je kralj menil, da je krompir za preprosto ljudstvo predober.

Tako je postal krompir v Evropi najprej posladek vladarjev. Ludvik XIV je nosil krompirjev cvet kot okras v gumbnici, njegove dvorjanke so si ga pa zatikale v lase. V dunajskem rastlinskem vrtu so gojili krompir kot lepoto rastlino, med navadnim ljudstvom pa je bil znan le kot zdravilo.

Edini narod, ki je v Evropi v krompirju takoj spoznal ljudsko hrano, so bili Irčji. Angleški pomorščak Sir Walter Raleigh je pripeljal iz Virginije na Irsko poleg tobaka tudi krompir. Posadil ga je na svojem vrtu, gomolje pa dal tudi znancem in čez 50 let je bil krompir irska narodna jed.

Angleži krompirju niso zaupali in ga niso sadili niti sredi 17. stoletja, ko je na otoku zavladala huda lakota. V Nemčiji je vpeljal krompir šele Friderik Veliki. Moral je pa kmete naravnost prisiliti, da so ga sadili in šele kasnejši rodovi so peli

Šoferski kotiček

Več športnega duha!

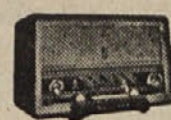
Na žalost opažamo vedno znova, da nekateri avtomobilisti poizkušajo na vse načine preprečiti prehitevanje šoferjem, ki se nenadoma pojavijo za njimi z vozilom, ki (po prospektu) ni hitrejši od njihovega ali je celo počasnejše. Takšno vedenje ni športno, poleg tega pa je v ostrem nasprotju z varnostjo v prometu. Pogosto more šofer, ki cesto pozna, a sedi v šibkejšem avtomobilu (po konjskih silah sodeč) voziti hitreje kakor vozač močnejšega in hitrejšega avtomobila, ki ceste ne pozna. V takem slučaju se šofer, ki je pravi športnik in zna samega sebe obvladati, vzdrži in ne izrabi vseh konjskih sil svojega motorja. Zadošča mu zavest, da bi bil lahko hitrejši, če bi hotel. Skrajno grdo pa je, če se potem iz malega avtomobila kdo posmehuje iz neosnovane domišljavosti.

Kaj pa vaše oči?

Ne vem, če vam je že znano ali ne, da 80 odstotkov vseh ljudi nima popolnoma zdravih oči, to se pravi, da ne vidijo čisto jasno. Do tega spoznanja so prišli strokovnjaki za prometno medicino v Mainzu. Ti gospodje celo trdijo, da bi se dvajsetim odstotkih, ki so se ponesrečili na cesti, to najbrž ne moglo zgoditi, ako bi se bili prej pobrigali za svoje oči in si nabavili očala.

Kako pa je z vami? Ali imate dobre oči? Dandanes mora vsak šofer paziti na svoje oči. Starejšim ljudem in tistim, ki dvomi v svoji vid, ker se jim zdi, da ne vidijo dobro, priporočamo, naj čimprej obiščejo očesnega zdravnika. Ako bo treba, jim bo ta predpisal odgovarjajoča očala. Morda si tudi vi vzamete enkrat toliko časa, da obiščete zdravnika za očesne bolezni, če se vam dozdeva, da z vašimi očmi ni več vse v redu?

Šivalne stroje, motorna kolesa, radio-aparate in električne potrebščine

JOHAN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, TIHOJA 2, DOBRLA VES

Red in varčnost

Kupuj, česar ne potrebuješ, pa boš moral kmalu prodajati, kar ti je neobhodno potrebno. (Franklin)

Zima se približuje. Poskrbeti smo morale za kurjavo, šola je zahtevala svoje, misliti bo treba na sadje in zelenjavo, da si jo pravočasno oskrbimo itd., itd. ...

Na vseh koncih in krajih čutimo pomanjkanje, tolikim željam se moramo odreči, tolikokrat preračunati, kam in kako bomo izdale denar, da bo bolj k pridru obrnjen. In ko tako tarnamo, iščemo in premišljujemo, kje bi iztaknile nov vir dohodkov, pozabimo, da bi se morda v hiši sami dalo kaj prihraniti.

Ali verjamete, drage gospodinje, da je prav red velikega pomena za dobro gospodarstvo in prijetno razpoloženje v hiši?

Rednost ni šele pridobitev civilizacije, ni samo zahteva novega socialnega življenja, ni muhavost sitne gospodinje, ampak je utemeljena že v prvotnem obstoju vsega stvarstva in življenja. Milijoni zvezd v vesmirju so podrejeni skrivnostnim silam reda in pravilnosti; naše zdravje je prizadeto, če količikaj motimo redno delovanje najmanjše celice svojega organizma. Prav tako pa je tudi naš mali svet, naš dom, ozko povezan z zakoni reda. Red je ona sila, ki vlada in vzdržuje svet, pa tudi našo družino, naše gospodarstvo; le v redu je temelj vsemu obstoju.

Res ni taka reč, če posode nocoj ne pomiješ. Toda če odlagaš pomivanje večer za večerom, se nesnaga vsakikrat prisui. Ko končno čistiš posodo, potrebuješ več praškov, več sile in časa. Posoda sama pa ob drgnjenju in praskanju trpi in se kvari. »Res ni vredno prati vsak teden; ko se malo nabere, operem vse skupaj in si prihranim dvojno žetjo.« Pa ni res. Umazanost se zaje v tkanino in jo razjeda; pri mencanju moraš rabiti več mila in več sile, da odpraviš zastarele madeže.

Ali misliš, da kaj prihraniš, če oblačiš otroka poleti v dolge rokavčke in hlačke, da bodo »tudi za mraz«? Poleti ne prodro do otrokove kože zdravilni sončni žarki, d ozime pa je obleka že raztrgana ali vsaj močno ponošena.

Izmeri svoji družini žledec; ako skuhaš preveč in nimaš živali, ostaja hrana ne-

izrabljena in tako zavržena. Prav tako pa tudi ni prihranek, če iz strahu, da ne bo ostajalo, kuhaš prepričilo in moraš potem dopolnjevati z dodatki, ki te gotovo več stanejo.

Pred vsem drugim pa mora imeti gospodinja red v računih. Če si točno zapisuje izdatke in dohodke, lahko ob vsakem času ve, koliko ima denarja, koliko ga bo potrebovala do tega in tega časa in koliko lahko potroši za izredne potrebe ali želje. Marsikatera žena kupuje stvari le zato, ker ima ob razprodajah priliko, da kupi poceni. Ko pa ugotovi, da spriči izrednega izdatka, ki je bil manj potreben, ne more zadostiti neobhodno potrebnim zahtevam, je navadno že prepozno.

Velike važnosti je varčevanje s časom. Vsako delo bodi opravljeno ob svoji uri. Gospodinja, ki opravi vse ob določenih urah, ima veliko več prostega časa kot ona, ki si urejuje delo po razpoloženju in ne po potrebi.

Vsaki stvari, pa naj bo še tako malenkostna, določi v hiši posebno mesto. Ali bi si ne prihranila časa, slabe volje, morda celo škode, če bi spravljala vsako stvar na določeno mesto in tudi od drugih to strogo zahtevala?

Pri razdelitvi dela in časa pa ne smemo pozabiti, da je potreben tudi odmor. Še celo kovinski stroj se pokvari, če je neprestano v teku brez nege in ljubezni, pa se ne bi tvoje telo in tvoja duša! Otroci, mož in druge osebe v družini, so prav tako del tvojega delokroga kakor kuha in pospravljanje. Tvoja lepa beseda, vesel nasme, ura prisrčnega pogovora jim je tako potrebna kakor oprano perilo in zdrav obed.

Presenečenje v obliki izrednega priboljška ali nepričakovanega daru je družini kot svetel sončni žarek sredi dolgočasne jesenske megle.

Bodi gostoljubna! Kako težko je priti v hišo, o kateri veš, da nisi nikoli dobrodošla, ker je gospodinja vedno zaposlena, ker neprestano tarna in hiti. Potrudi se, da bo tvoja hiša, posebno sedaj v jesenskih in zimskih dneh, ko se boš posvetila zopet samo njej, odsev okusa, skrbnosti in preudarnosti, pa tudi dom miru, srčne toplote in neprisiljene gostoljubnosti.

SMOLLE GIZELA:

OB PEČI

Tiho je v sobi. Samo včasih zaprasketa ogenj v veliki zeleni peči. Na klopi ob nji sedi ded, sključen, z odprtim koledarjem pred seboj. Ne bere več, zadremal je, kima in vsakokrat trkne z brado ob prsi. Pipica je že davno ugasnila...

Težki koraki v veži ga zbudijo. V izbo stopi mladi kmet. Sleče škornje, vzame plašč z ramen in ga brezbržno vrže na klop. »Ostane pri tem, jutri bomo staro peč podrl, preveč kraja zavzame. — Novo železno so že pripeljali, kruh se pa kupi.«

Torej jo bodo res, in koliko spominov z njo! Ali bo le še kateremu žal za njo? Skoraj da ne, odkar je babica pod zemljo. Tudi starega hlapca ni več, ki je imel svoje ležišče na peči. Sam se bo torej pogovarjal še te zadnje ure z njo, tudi sam gledal, kako jo podirajo. — Ali mu bo ob novi »železni« tako prijetno kot ob tej stari »zeleni«?

Smeh in vrišč zasliši, skozi vrata pridri deca zmražena z rdečimi noski. Hitro k peči, ki je topla, k dedku, ki ve pravljico na pretek. »Dedek, pravljico, dedek, pravljico!« —

Torej ta večer zadnjič pravljico ob peči! Ali jih bo le kaj vedel ob novi? »Otroci, ali veste, kako je bilo včasih v tej izbi, ob tej peči?«

»Ne, dedek, povej!«

»Tudi moj dedek je sedel na tej klopi. Rad je sedel tukaj kot jaz. Tedaj smo bili tudi mi taki majhni škrteljčki, kot ste vi zdaj. Zbrali smo se okrog njega; tudi sosednji so prišli. Nobeden ni znal tako pripovedovati kakor dedek. Pravil nam je pripovedke iz pradednih časov, dolge in zanimive. Lahko bi ga poslušali celo noč.«

Tedaj smo še vsak večer sedli okoli peči in skupno molili večerno molitev. Mati so vzeli molek in »žebrali« naprej. Ob zimskih večerih so dekleta predla v tej sobi dolgo v noč. Iz cele vasi so prišle skupaj, pele in imele svoje veselje. Fantje pa so jim nagajali. Takrat je bilo pač veselo. Tudi moja »ohcet« smo praznovali tukaj, ko sem pripeljal vašo babico k hiši. Mlada je bila tedaj in najlepša izmed vseh deklet. S ključki in hlebom kruha je prevzela gospodinjstvo. Najboljši kruh mi je ona spekla; v tej peči... Kmalu je prišel vaš atek na svet. To je bilo veselja v hiši, krstije smo praznovali v tej sobi.

Tako hitro je čas minil. Koliko veselja in žalosti smo doživeli. Ko je vaš atek dočastel, je prevzel kmetijo. Spet smo imeli ženitnino. Tedaj je prišla vaša mamica k hiši. Zdalj ona peče kruh, babica je že davno mrtva. A peče ga ravno tako dobro, dokler ga bo pekla v tej peči.«

Toda jutri bodo to peč podrl, moj Bog, in koliko spominov z njo! Iz »Setve«

VRABCA

Prijetno življenje sta imela stari in mladi vrabec v bližini njive, ki so na nji poželi žito. Stanovala sta v podstrešju starega skednja, kjer sta imela vsak svoje skrivališče — luknjo, ki ju je branila pred sovražniki in slabim vremenom. Kadar sta bila lačna — frrr — in že sta bila na njivi. Mladi vrabec je vselej tako obložil svoj želodček, da je komaj priletel spet nazaj v gnezdo, kjer je zopet toliko časa lenaril, da je bil lačen. Stari pa ne tako. Najedel se je zmerno, potem pa je nanašal v gnezdece majhno zrnatu klasje toliko časa, da je luknjo s klasjem skoro popolnoma zadelal.

Padel je prvi sneg. Ptice so tarnale in iskale hrane, ki je bilo že težko dobiti. Mnogo jih je poginilo od mraza, še več pa od lakote. Tudi brezskrbnemu vrabčku je pela trda. Prišel je pred luknjo svojega starejšega znanca in milo prosil, naj se ga usmili. Ta mu je res dajal po toliko svoje hrane, da siromaček ni poginil.

Toda spomladi ga je spodil iz svojega skrivališča, rekoč: »Sedaj je ugoden čas, da si kaj pridobiš; izkušnjo imaš in moč tudi! Če hočeš sebi dobro — potrudi se!«

VZGOJA SRCA

Živimo na visoki kulturni stopnji. Toda — na kateri stopnji srčne izobrazbe? Izobrazba brez ljubezni je prazna.

Vprašajmo naše v potrebi živeče brate in sestre. Mislim, da se bomo odgovora sramovali.

Srčno kulturo ne vodi razum, temveč duša, ki je sprejemljiva za okolico.

Srce vzgajaš, ako stanovskih razlik ne podčrtuješ in tudi ne razkrivaš, temveč premostiš prepad z ljubeznijo.

NARODNA PESEM - spremljevalka človeškega življenja

Pozimi pa rožice ne cveto,
kaj pa ti, dekle, za pušček bo...

Med našim ljudstvom je zelo veliko narodne poezije. Malokateremu narodu je dal Bog toliko daru za petje kakor baš nam. Zato pa je narodnih pesmi nešteto in za vse prilike, ker Slovenec je znan, da rad poje, priznane pa so tudi naše krasne narodne pesmi. Marljivi zbiratelji narodnega blaga pridno zbirajo narodne pesmi, za katere bi bilo res škoda, če bi se poizgubile in pozabile. Tudi petje narodnih pesmi se zadnji čas pridno goji, da moremo vsakemu s ponosom pokazati svoje bogastvo na tem polju. Lepo zapete narodne pesmi nam šele pokažejo prekrasno poezijo v pravi luči, pokažejo nam dušo našega človeka, kakor jo je izlival v pesem vesel, žalosten, pobožen, razosajen, mlad, star...

Ko še otrok ni znal peti sam, mu je prepevala mamica ob zibelki, da ga je potolajila, uspavala. Izlila je v svojo pesem vso srečo in bolest, vso ljubezen, kakršno čutilé materino srce za svoje dete. In otrok se je naučil lepih pesmi od mamice, potem v šoli, v družbi. Čutil je v sebi, da je tudi on pevec in da mu peti, je vse na sveti; zakaj bi torej ne pel?

Slovenec sem, slovenski smo fantje, slovenskega duha, slovenskega srca; za narod živimo, za brate smo mi. Prav tako je ponosno na svoj rod dekle, da je slovenska deklica, je obraza bistrega, hlabro ima srce. Slovenka sem, Slovenka čem ostati. Mnogo je pesmi, ki naglašajo narodnost in domovino. Neštete pa so vojaške pesmi. Mladenci so si pač najraje preganjali domotožje in žalost s petjem. Prav tako so z njim dajali duška svojemu veselju in ponosu. Ko je mladenič na vrsti, da gre k vojakom, se izgovarja, da še ne more puške držati. Pri

fari zvonovi prav mило pojo, ko jemlje slovo, da Bog ve kako, ker ga več nazaj ne bo. Svojci jokajo, ko vidijo preoblečene fante, ki gredo na vojsko. Težko je slovo tudi fantu, a vendar nosi ponosno klobuk postrani, za njim pa krivec in listič bel. V kasarno je prišel korajžen, vesel, a ko je zagledal puško, je začel tudi on jokati. Tovariši pa ga tolažijo, naj ne joka, ampak zavriska, zapoje. Privadi se in tedaj se rad postavi s suknjo belo, s sabljo pripasano in puško nabasano. In ko njihov regiment po cesti gre, u juh! Tedaj se tudi on zaveda svoje veljave.

Ljubljana je bila pač izhodišče, tam so se zbrali vojaki, skozi so se vozili, če so odhajali v svet za kruhom. Zato so tako radi peli, da stoji, stoji Ljubljana, Ljubljana dolga vas. Fantu je bilo dolgčas pri vojakih, svojci bi ga radi dobili domov, zato v nedeljo zjutraj vstala bom, v Ljubljano se peljala bom, pred hauptmana stopila bom, za fantiča prosila bom.

Pesem je spremljala naše fante tudi v tujino. Fantič je na Tirolsko vandral, pa fantje marširajo iz kranjske dežele. Največ se poje seveda o krajih, kjer so se naši pogosto bojevali, ker to je posebno razburilo njihova srca. Ponajveč so te pesmi žalostne vsebine. Na Laškem puške pokajo, tam za turškim gričem, tam je dost fantičev, k'se za nas vojskujejo, tam je tol'ko dima, da se nič ne vidi, kamor krogla prileti. Ker se po takih bojih mnogi niso več vrnili, zato so se poslavljali čes, ker se vidijo zadnjikrat. Čestokrat pa slovo ni bilo mogoče, zato so pisali domov. Ptica je priletela, vrh kasarne se je usedla in s svojim petjem prebudila vse mlade fante. Naročila jim je, naj pišejo svojcem. Doma je seveda vse jokalo in mati je obljubila, da bo plačala eno mašo za sina. In padlim tovarišem je veljala o-

A. G.:

NOCOJ BO JOK

Vernih duš dan. Vseh spominov je god. Kakor iz grobov vstajajo ti spomini, palijo duše in po smrti vstajajo. Vsa razdejana lepota je znova razdejana, vse zlomljene peruti vnovič zlomljene. In če se spozabi in človeka obišče kak svetel spomin, mu more posoditi komaj grenak nasmech.

Siv dan je. Skozi okna preži v bajto. Tam sedi žena. Nesrečna mamica ji je ime. Široko ji strme oči v sivost dneva, od koder se vozijo spomini. Eni so drobni — v orehovitih lupinicah bi se lahko pripeljali. Druge bi bilo težko natovoriti na nerodne galeje. Drug drugega porivajo v ospredje brez prizanašanja.

Nekoč je to okno ljubilo sonce. Nageljni so ukali v njem. Marinka je šivala pri stroju in pogledovala čez nageljne na fante, ki so prepevali mimo.

Pekov pomočnik se je vozil s kolesom. V košu je prodajal zemlje. Vsakokrat je pri oknu zavriskal. Marinka mu je rekla norček. A ko je nekoč ta človek pogledal skozi špranjico med teglji, je videla veliko sinje oko in zapeljiv koder na čelu. Vsak dan je potem pogledal med cvetličnimi lončki, a nekoč ji je prišel kar v sobo na uho povedat: »Marinka, svečko bova prižgala.«

Od takrat je Marinka pogosto strmela. Stroj je zastajal. Ljudje so ugibali. No, na Svečnico je prijekala punčka na svet, drobna in rdeča kot rožni popek. Svečka so ji rekli. Tisti s sinjim očesom je izginil.

Ko se je vrnila pomlad, niso več cveteli nageljni na Marinkinem oknu. Fantje so hodili mimo in se smejali. S sosedovega vrta je dišalo po resedi in se sladko spajalo s pesmijo, ki jo je tiho pela Marinka: »Aja, tutajla!«

Mlada mamica je malo šivala. Svečko je ujkala na kolenih in strmela na ono stran ceste, kjer so se pozibavale velike ivanjščice in neprestano besedičila s svojimi belimi jezički: »Ne bo se vrnil, ne, ne in ne!« Podnevi so se ji smejali murni v travi: »Hi, hi!« Ponoči so jo dražile žabe v mlaki: »Ha, ha!«

Jož, Marinka!

Ampak kadar je bilo najhuje, je dvignila svojo ljubljeno punčko: »Poglejte jo, moja je in za ves svet je ne dam.«

Pa je prišel dan, ko je Svečka ugasnila. Umrla je. Kako, kaj — kdo ve. Zaprte oči je imela in suha ustka. Drobčkano je jokal zvonček, ko so jo nesli k pogrebu.

Ta pogreb!

Sosedov hlapec je nesel krstico pod pazduho kot zaboj, za katerega je vseeno, ali ga nese tako ali tako. Otroci so se topli za bele dalije. Vsak bi rad najlepše. Eden je med prerivanjem padel v blato sredi ceste in potem na ves glas jokal. Za njimi je prav sama stopala črna mamica z ogromno bolestjo v duši.

Izza vogla sta pogledali dve ženski in se skrili. Tisti brezverski čevljar se je grdo nakremžil in se zasukal na pragu tako, da je sprevedu kazal hrbet. V oknih otrokovih botrov so se močno zamajale rože. Nekdo se je bil potuhnil. Vse to je videla Marinka skozi solze. Vse to in še mnogo. In je bila vendar mati, toda ne kot so druge matere. Ne — ne taka! Ob rojstvu njenega otroka ni bil nihče srečen, ker je bil sad grešne ljubezni.

Svečko so pokopali. Kupček belih dalij je ostal.

Siv dan preži skozi okna v bajto. Tam sedi žena. Mamica ji je ime. Trpi in se spominja. Nenadno potrka na okno: »Marinka pojdi, svečko bova prižgala!« Vsa se stresla. Eh, veter! Vernih duš dan je.

»Pojdem«, se odloči in gre.

Na koncu pokopališča joka bel marmornat angelček. Krog njega sadi nezakonska mamica rože in tiho kliče Svečko. Oko ji obstane na angelčkovem obrazku. Zdi se ji, da veter maje kamnite kodrčke in da se ji skrivnostno bliža beli obrazek. Bliža se in se bolestno dotakne njenih lic:

»Mamica!«

»Ti, ki si blagoslovljena s tem svetim imenom in zaradi njega nesrečna, obriši solzo! Za ljubezen so te opeharili. Nič zato.

tožna o vojaški sabljici, ki jim bo svetla luč, zelena trata pa jim bo zadnji dom.

Če študiramo to narodno blago natančneje, vidimo, da narod ni pel kar tjavdan. Poglejmo čustva človekova v najrazličnejših okoliščinah! Zelo rad opeva lepoto narave sploh, posebno mesto pa zavzema jo ptičice in rožice. Pticičam naročajo pozdrave za sina v tujini in on jih ji vrača za drage v domovini. Naročajo tudi, ko ptičica na tuje gre, da ponese v kljunčku pisemce. Med cveticami so najbolj znane: nageljček, roženkavt in rožmarin, iz teh je tudi narejen šopek, ki ga dobi mladenič za spomin, ko odhaja k vojakom v tujino. Šopek je povit s sviljo in pripet z zlato knofelco, da mu ga ne bo burja vzela, koderkoli hodil bo. — V dekljskih pesmih se večkrat omenja tudi lilija bela, simbol nedolžnosti, devišva in cvetlični vrt, ki je dekljsko opravilo. Tam se rada pomudi. Dekle na vrtu zelenem sedi. Po vrtu je špansirala, pa žlahtne rožice nabirala. Druge pesmi zopet poudarjajo dekljsko nežnost, usmiljenje, ko celo rožice ne bom trgala, ker bi usahnili. Dekljski ponos je poštenje, nedolžnost. Le dokler je nedolžna, je rožice trgala in jih v vence spleta in venček na glavi se bliska iz kitice. Kaže nam pa tudi dekljsko-ženska nagnjenja k lepotičenju, ponos na bogastvo, lepoto ter prevzetnost.

Glej, glej, kako mimo gre, še ne pogleda me zalo dekle. Je bogata, ima nove čevljičke, plave nogavice, zlate oringelčke, prstane, židano ruto. Zato pa pride tudi plačilo, da na stara leta sameva, ker je v svoji prevzetnosti vsakogar odklanjala; ali pa jo po enem letu zakona že greva, ker ima moža hudega, je hujski kot kopriava. Naslednja kitica nam pove, da so trgovali s Celovcem, ker pravi, da ga bo tja peljala na semenj; ker pa ga je težko dobila, se premisli in pove že naprej, da ga poceni ne da; rajši ga pelje domov, kjer žganecv mu bo skuhala, s tropinami zabelila.

Tudi naše divne gore so predmet mnogim pesmim. Radi pojdejo na Gorenjsko in na Zgornje Štajersko, kjer visoka je gora in na planin'cah lušno je, ker sončece sijje. Rad gre tudi gor čez jezero, kjer je šla meglica z jezera. Fantiča svari, naj ne hodi čez Savico, če plavat' ne zna, ker ga bo njena sila umorila.

(Konec prihodnjič)

Odpusti jim. Tudi tebi je odpušeno. Tisti angelček, ki si mu dala prostora pod toplim materinskim srcem in ga nisi odslovila, da bi zakrila svoj greh, ki si mu potem pokazala božjo luč in Mamico, ki si mu molila in pela in mu razkrila vse, ker je najlepšega ustvaril Bog — tisti angelček ti je izprosil odpustanje. Lepa je tvoja Svečka. Še ni česar umazanega ni srečala, ker še ni sama tekla v svet. Ti si jo vodila po belih stezah. Vsa v vonju tistih žrtev, ki jih daruje nesrečna materina ljubezen detetu, je prišla med krilate. Dobro je tvoji Svečki.

Slišiš, ampak nocoj bo jok!

So žene, ki jim zdravniki in nezdavniki z noži ukradejo nerojena deteta. Ne ukradejo — same jih ponujajo. Ko bi ti otroci mogli, z obema rokama bi objeli materino srce in bi prosili: Mamica, ne! Pa če bi tudi kričali, ne vem, če bi jih te strašne matere čule.

Nocoj bo jok, jok, zakaj strašno jokajo nerojeni otroci.

»Pa kje so ti otroci?«

»Jož, Bog zapre od žalosti oči! Ne vprašuj, mati!«

Mati se zgane. Na licih jo zebe od angelčkovega kodra. Pobožno začne prižigati svečke na grobu svojega otroka.

Vrba žaluje do tal, ko oznanja veter skozi veje: »Slišite, ampak nocoj bo jok!« Krizanteme vseprek žalostno zmajujejo: »Ljudje, ljudje!«

DOBER ZGLED

Poizkusi voditi ljudi z lastnim zgledom. Vsako lepo delo bo povečalo pri njih tvoj ugled.

Vse, kar delamo sami, pa naj bo to dobro ali slabo, storé drugi za nami.

Opomini ne zaležejo nič, če dejanje drugače govori. Najboljši človek govori le z dejanji.

Kdor ni že po naravi dobrega srca in se tudi ne trudi, da bi dober postal, ne zna nikoli pomagati drugim.

V nebesa ali v pekél moreš pripeljati s svojim zgledom človeka za seboj.

Preden boljšamo druge, poboljšajmo sebe!

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

SPET OB MORJU . . .

(Pismo bralcem našega lista. Piše Alojzij Vauti, selski župnik)

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Tako je zame ostal ves sedež zadaj, kjer sem se mogel po svoji mili volji razkošati. Priporočali smo se angelu varuhu in že jo je avto ubral po lepi cesti in v Kožentavri zavil proti jugu.

Prva naša postaja naj bo v Brodeh pri Sv. Lenartu! Cerkev so zadnje tedne temeljito prenovili. Moramo si jo ogledati!

Pri Maleju dobimo ključ in se vzpemo navzgor. Lepa stavba naredi že na prvi pogled dober vtis. Prej začnela je zdaj mično prepleskana, da je videti kar pomlajena. Enako tudi notranjščina ugaja z mirno barvo. To delo hvali pleskarskega mojstra Valentina. Vlažne stene so sedaj osušene na poseben način. Svetla, visoka cerkev je res lepa hiša božja in Brojani so lahko ponosni nanjo! Gotovo jim ni žal, da so globoko segli v žep, ko je gospod Franček romal od hiše do hiše po raztreseni fari in trkal na njihova verna srca in denarnice! Le eno nam v cerkvi ni ugajalo: drogovji svetilk, bander in baldahina ovirajo pogled po cerkvi in na glavni oltar. Cerkevne reči, ki se rabijo morda dva — ali trikrat na leto, naj bi ne stale v cerkvi, se prašile, zgubljale barvo, delale napotje in ovirale prost pogled. Slišal sem zdaj, da so jih čez zimo že shranili drugod. To je prav!

Postanek pri Sv. Lenartu ni trajal dolgo. Kmalu nas je avto z lahkoto nesel po strmih klanjih proti Ljubelju. Kontrola potnih listov je bila naglo izvršena, tudi carinik pri Sv. Ani je bil prijazen in je zapal našim kolarjem in poštenim obrazom, da ne tihotapimo denarja ali carini podvrženega blaga.

Od Sv. Ane do Tržiča se pot dosti dolgo vleče med gorami. Nič posebnega ni videti, zato izvečem rožni venec in ga skupno molimo. Do prvih hiš v Tržiču smo gotovi z njim. Po lepi pregledni cesti na ravnem polju vozimo hitreje. Kmalu pustimo za seboj tudi Kranj in hitimo proti Ljubljani. A v St. Vidu se moramo oglašiti. Ni sicer primeren čas malo pred poludnem, a tako blage duše, kakor sta dr. Matej in Anica, tudi v takem času smemo pozdraviti. Svidenje je bilo pristrčno. Gospa bi nam rada skuhala kosilo, a nam se le precej mudi, jemo pa lahko v Ljubljani. Zato smo pa povabljeni na kosilo v petek ob povratku.

V Ljubljani smo ravno opoldan. Parkiramo kar na gosposvetki cesti in jo zavijemo v restavracijo »Slavija«. Dosti gostov se želi z nami vred okrepčati, a nam ni treba dolgo čakati.

Dobro pokrepčani se peljemo obiskat prijatelja Zvabekarja. Moja tovariša bi si

rada ogledala Žale in pokopališče, zato ga vzamemo v voz, da nam kaže pot.

Žale so delo slavnega mojstra arhitekta Jožeta Plečnika, ki je v svoji genialnosti tako lepo uredil Ljubljano in izvršil tudi drugod, n. pr. na Dunaju in Pragi velika dela. Naredil je načrte za nove cerkve in prezidavo ali povečanje starih in to vse brezplačno. Tudi Žale so njegova originalna zamisel. Postavil je med drevjem stavbe, rekel bi kapelice, različne velikosti in oblike, v katerih leži mrlič pred pogrebom, vsak sam zase. Tam ga obiskujejo in kropijo zaostali, obdanega od cvetja in vencev. Tako pri večjem številu mrličev ne moti ena skupina druge.

Od Žal smo se napotili na pokopališče. Tako je veliko, da bi pač potreboval teden dni, če bi si hotel posamezne nagrobne spomenike natančneje ogledati. Mi smo imeli le malo časa, zato smo se ustavili le tu in tam. Videli smo grob pokojnega velikega škofa Jegliča, za njim duhovniške grobove, posebej salezijanske. Mogočni spomenik dr. Janeza Ev. Kreka, pesnikov Ketteja, Murna, pisatelja Iv. Cankarja, dr. Gregorija Žerjave in še par drugih. Ustavili smo se tudi ob grobu Jožeta Plečnika, ki počiva ob strani svojega brata znamenitega zdravnika prof. Franca Plečnika. Spomenik Jožetov je zelo skromen. Najbrže je sam tako odredil. Mal kamen nosi njegovo ime in spodaj verski znak, kakor se še vidijo v rimskih katakombah. Ta mož je bil res velik umetnik velik tudi v svoji vernosti in skromnosti! Pomolili smo malo ob grobu Zvabekarjeve žene in Breznikove Ivanke iz Pliberka, nato pa nas je naš kašipot v avtu povedel na Tržaško cesto. Segli smo mu v roko do svidenja in že bili na poti, ki vodi k morju, okoli 135 km daleč.

Ustavimo se v Trnovem — Ilirski Bistrici. Župnik Berce, organizator teh duhovnih vaj, bi se naj peljal z nami. Gremo proti cerkvi na hribu. Otroci in odrasli, ki nas srečavajo, nas spoštljivo pozdravljajo z »Hvaljen Jezus!« V bližini cerkve vprašam deklet, kje je župnišče in če je g. župnik doma. Pove mi, da se je že odpeljal. Nič zato, smo se vsaj malo sprehodili!

Mračilo se je že, ko smo v Lovranu s ceste zavili k počitniškemu domu, ki nam bo zdaj dom duhovnih vaj. Trije avti že stoje tam, naš se jim pridruži. Mi pa se pridružimo sobratom. Iz tirihi škofij se nas je zbralo 16: iz ljubljanske, reške, tržaško-koperske, mi pa smo iz krške. Spoznavamo se, par gospodov že poznam od prej. Pri večerji je vse živahno, a še isti večer se zatopimo v resnobo duhovnih vaj. Vodi

jih poljudno praktično salezijanec iz Reke dr. Kelenc.

Ne bom obširno popisoval poteka duhovnih vaj. Kdor se jih je že kdaj udeležil in resno vzel, ve, da se v njih duhovno osveži, utrdi. Poslušali smo, premišljevali, molili in se tako zatapljali v Boga. Privoščili smo si vmes tudi malo odidha. Tako sem se enkrat podal na morsko obrežje in z roko pobožal morje, da občutim njegovo temperaturo. Ni še bilo mrzlo, da bi se pa kopal v precej hladnem ozračju koncem oktobra, me ni mikalo.

Četrty večer smo duhovne vaje končali. Ko smo se zbrali k večerji, je eden gospodov glasno zaklical: Efeta = odpri se! In razvezali so se nam jeziki, pa smo zadnjikrat zbrani dali duška veselju v prijatelj-

skih pomenkih. Nekateri so odpotovali že zvečer, naša trojica pa naslednje jutro. Ker smo imeli a avtu še prostora, smo vzeli seboj še dva ljubljanska gospoda.

V gimnaziji smo se v zgodovini učili, da so stari Grki zmagovalce na olimpijskih igrah odlikovali, ovenčali so jih z lovorovimi vencii. To je bila zanje visoka čast. Nam Korošcem so častite sestre za odhod poklonile ne venec, marveč velike šopke, cele metle lovorovih vejic z vloženim rožmarinom. Gotovo ne, da bi se z njimi ponášali, češ: vračamo se od duhovnih vaj kot zmagovalci nad hudičem. Mislile so bolj na naše kuharice, da bodo z lovorom »zažmahale« jedila in iz rožmarina čaj. Hvaležno smo to zelenje sprejeli in spravili spredaj v avtov zaklop. (Konec prih.)

VALENTIN POLANSEK:

ŽEBLJAR NA KOBILI

Huda grapa, ki tvori mejo med Lepeno in Lobnico na cni strani ter Podpeco na drugi strani, se začne pod Plešivcem. Tam gori pa, kjer se zliva sveža planinska voda v večjih ali manjših slapovih čez skalnate stene, se po domače pravi »Pod kobilo«.

Na vrhu tiste skalnate stene — torej na Kobili — pa je menda kdaj rad počepal medluhast črn možicelj. Nekateri so trdili, da je to prav sam kosmatinec hudir. Naj je bilo kakor že. Na vsak način pa je bila tista pokveka svoje vrste.

Tako se je čudaški možicelj rad zadrževal nad slapom, oponašal razne glasove, najraje pa goveda in drobnico, da je s tem vznemirjal pastirje. Ako se je spodaj kdo približeval skalam, je tam zgoraj hitro zajezil vodo, potem jo pa v naglici spustil raz Kobilo. Silni slap je bušnil na radovedneža. Zoprnež zgoraj pa se je krohotal, da se je baje čulo do Turških vrat v Ovčevi na jugu.

Možicelj pa se je menjaje zadrževal tudi niže doli v Drčah v starem, zapuščenem rovu tik nad potjo, ki pelje z Lobnice v Podpeco. Tam notri je nabijalo in tolklo. Ljudje so vedeli, da pošastni možicelj dela žebljice. Nastavljal jih je nalašč na poti, da so si voli zbadali parklje in konji kopita. Vsak domačin pa se je varoval bosonog tod mimo hoditi.

Bilo je pa tudi nekaj takih ljudi, ki niso nikoli prišli s tistim žebbljarjem navzkriž. Tako tudi neki Tomaž, ki je delal cokle in coklače za vso bližnjo in daljno okolico. Ta je namreč zahajal prav posebej tja v Drče po žebljice, s katerimi je nakoval svoje lesene proizvode. Kako je bila Tomaževa obutev trpežna, kajti žebljice se kar nikoli niso obrabile!

Neki Podpečan je bil radoveden, kako pride coklar Tomaž do tako dobrih žebljic. Ta pa mu je radevolje zaupal svojo skrivnost:

in smrtna zona jih je oblivala. Njihov izstrelak, ki mu niso mogli spremeniti smeri, je drvel navarnost v to gorečo gmoto, ki je žarela kakor odprto žrelo topilnične peči: Vse je kazalo, da drvi v ognjeno brezno.

Barbicanne je oba sopotnika prijel za roke in vsi trije so z na pol zaprtimi očmi gledali v ta razbeljeni asteroid. Če ne bi bila v njih popolnoma še zamrla vsaka misel, če bi jim bili v tej grozi še delovali možgani, bi bili gotovo prepričani, da so izgubljeni!

Dve minuti potem, ko se je pojavil meteorolit — dve stoletji groze! — že kazalo, da bo izstrelak vsak hip treščil vanj, ko se je ognjena krogla ko bomba nenadoma razletela. Nobenega poka ni bilo slišati. Zakaj v tem brezračnem prostoru sploh ni mogel nastati zvok, saj vemo, da je zvok samo valovanje zračnih plasti.

Nicholl je zakričal. Vsi so planili k oknu. Kakšen prizor! Ni peresa, ki bi ga moglo opisati, ni palete, ki bi imela dovolj barve, da bi naslikali njegov razkošni sijaj!

Ko da bi bruhalo vulkansko žrelo in bi besnel ogromen požar. Na tisoče bleščečih kosov je polnilo prostor s svojim ognjem. Bili so raznih velikosti in v vseh barvnih odtenkih so se svetili. Kakor iz pisanega žarometa so pršele na vse strani rumene, rumenkaste, rdeče, zelene in sive lučke. Od ogromne in nevarne krogle so ostali le kosčki, ki so leteli v vseh smereh ter sami postali asteroidi. Nekateri so goreli ko ognjeni jeziki, druge je obdajala belkasta megla-

»Ko prideš pred jamo, zavpij: »Pič, vič, pič, vič, daj mi žebljec za en groš!« Potem jih vzemi brez zahvale in ne ponujaj denarja, pa pojdi naprej.«

Podpečan se res spravi v Drče in začne pred rovom:

»Hudič, hudič, hudič, hudič, daj mi žebljec za en koš!« — Suh, zgrbljen in tenak ded se privleče iz luknje in mu da samo en žebelj.

»Če bi jih rad cel koš, pa pridi jutri zvečer pod Kobilo?! Še srebrne in zlate ti gori dam!« mu pove — in frrrrr, ni ga bilo več!

Ob napovedanem času je stal Podpečan pod Kobilo. Čakal je in čakal. Ničesar ni bilo. Navsezadnje ga je ujezilo in je spet tako zavpil kot prejšnji dan v Drčah.

Tedaj pa — švrk, švrk in še enkrat švrk! je treščil slap z slapom z višine. Skoraj bi bilo po njem. Ko se je s silo in k sreči z vlekel toliko vstran, da ni več bil v nevarnosti, da utone, je zapazil zraven sebe velik koš. V mesečini je videl, da se tam notri nekaj koj tako preliva — kakor čisto zlato!

Brž prime za koš — odvrže svojega praznega — in na rame z njim. O prekvato, to ti je bila teža, da so se noge kar šibile! Podpečan pa je stisnil zobe — in jo po bližnji ci naglo mahne domov.

Ko je doma ves upehan snel tovor s sebe, se je zgrozil:

Koš je bil poln peska, pomešanega s črnikastrimi prsti — in še konjske fige so bile vmes!

Zdaj je šele opazil, da puhti iz premočene obleke zoprni smrad po gnojnici — in še po čem hušjem!

Takrat pa se je hudirjevi žebbljar na Kobili najbrž tako zasmel, da je to morda še čul speči kralj Matjaž v bližnji Peci — in je v polsnu nejevoljno namrdnil čelo!

JULÉS VERNE:

103

Potovanje na Luna*)

Barbicanne se je popolnoma vdal svojim mislim in se zatopil v tihe sanje o skrivnostni lunini usodi. Skušal je povezati razna dejstva, ki so jih dotlej ugotovili, ko ga je nov dogodek nenadoma stregnil. Bilo je nekaj več kot naraven pojav v vesoljstvu, pomenil je nevarnost, ki jim je pretila in ki bi lahko zanje imela usodne posledice.

Sredi vesoljstva se je v globoki temi nenadoma pojavila ogromna gmota. Bila je ko nekakšna luna, ki je gorela in tem močnejše žarela, ker se je pojavila v popolnoma temnem prostoru. Ta okrogla gmota je tako močno svetila, da je bil izstrelak ves v luči. Pri tej svetlobi so bili videti obrazi Barbicana, Nicholla in Michela bledi, sivi in beli ko vosek, kakršni so obrazi fizikov pri umetni luči, ki nastane ob zgorevanju s soljo nasičenega alkohola.

— Tri sto vragov, je vzkliknil Michel Ardan, kako smo ostudni! Kaj neki je ta nesrečna luna?

— Meteorolit, je odgovoril Barbicanne.

— Meteorolit, ki gori v praznem prostoru?

— Da.

Ognjena krogla je bila res meteorolit. Barbicanne se ni motil. Toda medtem ko se

taki kozmični meteori, če jih gledamo z zemlje, svetijo navadno nekoliko šibkeje ko luna, so v temnem vesoljstvu mogočno žareli. Taka blodeča telesa nosijo sama v sebi izvore svojega zgorevanja. Za gorenje ne potrebujejo zraka v svoji okolici. Nekateri teh meteorov se gibljejo v zračnih plasteh komaj 8—12 km daleč od zemljine površine, drugi ubirajo svojo pot v razdaljah, do katerih ne sega atmosfera. Tako se je 27. oktobra 1844 pojavil meteorolit 512 kilometrov visoko, dne 18. avgusta 1841 opazovani meteorolit pa je izginil v razdalji 728 kilometrov. Med takimi meteori so nekateri široki 3 do 4 kilometre in njihova hitrost doseže tudi 75 kilometrov v sekundi, a smer njihovega gibanja je nasprotna smeri gibanja zemlje.

Krogla, ki se je v razdalji najmanj 400 kilometrov nenadoma pojavila v temi, je imela po Barbicanovem mnenju v premeru najmanj 2000 metrov. Gibala se je približno s hitrostjo dveh kilometrov v sekundi, se pravi 120 kilometrov v minuti. Smer njenega gibanja je sekala smer izstrelkovega gibanja in v nekaj minutah bi se morali srečati. Ko se je krogla bližala, je obenem neznansko rasla.

Če morete, se zamislite v položaj, v kakršnem so se znašli potniki.

Kaj takega opisati je nemogoče. Kljub pogumu in hladnokrvnosti, kljub preziranjemu nevarnosti so potniki onemeli, niso se ganili, noge in roke so jim odpovedale

ca in tretji so puščali za seboj bleščeče sledove kozmičnega prahu.

Žareči kosi so se križali, se zadevali drug ob drugega in se drobili v manjše koščke, od katerih jih je nekaj udarilo v izstrelak. Od močnega udarca se je razbila šipa v levem okencu. Videti je bilo, ko da krogla leti med točo granat, ki bi ga tudi najmanjša med njimi lahko v hipu uničila.

Svetloba, ki je polnila vesoljstvo, se je širila s silo, ki ji ni primere, zakaj asteroidi so pršeli na vse strani. V trenutku, ko je bila svetloba posebno močna, je Michel Ardan povlekel Barbicana in Nicholla k svojemu oknu:

— Nevidna luna! Slednjič jo vidimo!

V svetlobni poplavi, ki je trajala komaj nekaj sekund, so vsi trije zagledali skrivnostno poloblo, ki jo je človeško oko v tem trenutku privikrat zrla.

Kaj so razložili v daljavi, ki je niso mogli preneti? Nekaj dolgih prog na lunini plošči — nekaj pravih oblakov v zelo nizki obmejni atmosferi, nad katero so se dvigale ne le vse gore, ampak tudi manjše vzpetine, kotanje in raztresena vulkanska žrela, podobna tistim na vidni lunini površini. Razložili so tudi ogromna področja, ki niso bila več nerodovitne ravnine, temveč prava morja in širni oceani, v katerih se je zrcalil ves ta čarobni ognjemet vesoljstva. Končno so na površini celin zagledali tudi široke temne gmote, kakor se nam med kratkim bliskom strele prikažejo velikanški gozdovi...

Pri nas na Koroškem

GLOBALNICA

(Nadaljevanje s 4. strani)

ka Dlopst, Bavčeveja v Podgori in Janez Cepin rodod onstran Pece ter Joza Mihev, Pertož v Globasnici in Marija Kah v Podroju. Z Anico Verhnjak, ki je v vojni izgubila svoj dom, pa je ustanovil novo družinsko ognjišče Blažej Laznik, voznik pri Orsini-Rosenbergu. Predzadnje predadventno nedeljo pa sta nastopila skupno življenjsko pot Albert Smrečnik, Jamrov v Mali vesi in Hutarjeva Rozika. Na poti v cerkev ju je spremljala 11 članska novo ustanovljena godba »Črnega klobuka«, ki se je prvič postavila pred javnostjo. Na svatbi je novoporočenca in svojega predsednika pozdravilo še posebej zastopstvo Kat. prosvetnega društva s pesmijo, voščili in lepim darilom ter skupni kapelški in šentviški pevski zbor. Nad 60 glasov mu je ubrano zapelo. Najbolj srečen pa je bil morda oče Jurij Kah, ki je zadnje predadventno nedeljo za hčerko Micko spremljal k oltarju še sina Frica, ki se je poročil z Emo Kovač. Vsem mladim parom želimo obilo družinske sreče in božjega blagoslova.

CELOVEC

Otvoritev Mestne dvorane

5000 navdušenih športnikov iz vse Koroške je minulo nedeljo popoldne prisostvovalo slovesni otvoritvi nove Mestne dvorane na velesejmskem prostoru, ki bo pozimi služila za umetno drsališče, poleti pa kot velesejmska razstavna dvorana, obenem pa kot prostor za družabne prireditve.

V svitu bleščečih neonskih luči, s katerimi je bila dvorana naravnost preplavljena, je mestni župan g. Aussenwinkler pozdravil domačine in goste, namreč hokejsko reprezentanco mesta Helsinki, prestolnice Finske, visoko na severu, ki je prišla v Celovec, da s celovskim športnim društvom (KAC) odigra prijateljsko tekmo.

Nova stavba, ki je bila zgrajena v rekordnem času, saj smo šele pred pičlim letom v našem listu poročali o zasaditvi prve lopate na stavbišču, meri 200 metrov v dolžino in 47 metrov v širino ter more sprejeti pod svojo streho do 10.000 ljudi. Stala je 14 milijonov šilingov in kot je v svojem nagovoru poudaril »oče velesejma« mestni svetnik g. Rudolf Novak, je pri njej sodelovalo 40 domačih firm, ki so vsa dela strokovnjaško izvršile, kot so se mogli prepričati tudi gledalci te nadvse moderne smotne in okusne stavbe. Poseb-

no zahvalo pa je izrekel podjetnemu in delavnemu velesejmskemu direktorju g. Gutschmarju. Sicer pa je sodelovanje državnih in deželnih oblasti ter mestne občine omogočilo nastanek tega lepega in za Celovec ter Koroško nadvse pomembnega poslopja, ki daje streho enemu izmed najlepših hokejskih drsališč v Evropi.

Nato je na gladki ledeni ploskvi sledila tekma med mestno reprezentanco Helsinki in celovskega športnega kluba (KAC). Domačini so mogli zabeležiti zmago 3:6, kar vsekakor pomeni dober začetek. Novo umetno drsališče bo Celovcu zopet omogočilo, da naše mesto postane eno izmed mednarodnih središč hokejskega športa. Javno drsališče bo pa nudilo tudi mladini razvedrilo in priliko za telesno okrepitev.

Umetno drsališče je začelo obratovati za javnost v ponedeljek 23. novembra. Časi za uporabo drsališča so naslednji: vsak dan v treh turnusih in sicer od 9.30 do 13. ure, od 14. do 17.30 ure in od 19.30 do 22.30 ure. Pri javnih prireditvah ustrezni turnusi odpadejo. Vstopne cene so: (za 1 turnus) enkratna vstopnina med tednom za odrasle drsalce 8.— šil., za otroke do 14. leta 5 šil.; ob sobotah in nedeljah 8.— šil.; za gledalce 3.— šil. Na razpolago so še 1 ducat kart za 80.— šil. za odrasle in 50.— šil. za otroke.

Pri mednarodnih hokejskih tekmah, ki so zvezane z večjimi stroški bodo stale vstopnice od 12.— do 28.— šil. pri ostalih tekmah pa od 11.— do 22.— šil. Za avtomobiliste je na razpolago zastražen prostor za parkiranje v Florian-Gröger-Strasse.

Filmska ocena

ZNANKI ZA OCENO FILMOV: I = priporočljiv za vse; Ia = priporočljiv za odrasle in zrelejšo mladino; II = za vse; III = za odrasle in zrelejšo mladino; IV = le za odrasle; IV = za odrasle s premislekom; IVb = za odrasle z resnim premislekom; V = odsvetujemo; VI = odklanjamo; + ga priporočamo; ++ film je res vreden, da si ga ogledamo.

BOROVLE

SOBOTA, dne 28. 11. 1959: „Ein Lied erreicht die Sterne“ II.

NEDELJA, dne 29. 11. 1959: „Der Priester und das Mädchen“ V.

ST. JAKOB V ROŽU

SOBOTA in NEDELJA, dne 28. in 29. 11. 1959: „Unter Palmen am blauen Meer“ III.

TOREK, dne 1. 12. 1959: „Kennwort: Berlin Tempelhof“ IV.

Gubčeva lipa se je razcvetela

Stubice blizu Zagreba so znane daleč naokrog ne le po toplicah temveč tudi zaradi 400 let stare lipe. Štiristoletna lipa stoji pred cerkvico sredi Gornje Stubice nedaleč od toplic. Po izročilu je lipo zasadil Matija Gubec, voditelj kmečkih uporov na Hrvaškem in Slovenskem.

Lipa je rasla in se razcvetela skozi stoletja vsako pomlad. V senci njene košate krošnje so se vaščani zbirali v poletnih večerih in kramljali vse do pred nekaj leti, ko je lipa silen vihar odlomil vrh in lepemu drevesu je grozil pogin. Vaščani so se na vse načine trudili, da bi lipo ohranili. Njeno deblo so napolnili s peskom, da je tudi znotraj srkalo potrebno vlago, in ga obdali z obroči. Vsako pomlad so čakali in opazovali učinek te skrbi. Bo lipa spet ozelenela in cvetela kot prej?

Dolgoletni trud in nega vaščanov nista bila zaman. Štiristoletna lipa Matije Gubca je letos spet vsa v zelenju in cvetju. Njena krošnja je prav tako košata in bujna, kot je bila pred viharjem.

Združeni narodi in begunci iz Madžarske

Dunaj (AI) Vprašanje madžarskih beguncev, ki so ušli iz domovine med protikomunistično ljudsko vstajo pred tremi leti, še ni urejeno. Treba bo dobiti še dokaj sredstev, da bi končno udomili tiste, ki ne morejo sami skrbeti za svoj obstanek.

Število teh je po poročilu, ki ga je objavila Visoka komisija Združenih narodov za begunce, še vedno precej veliko, saj znaša kake tri odstotke od množice 200.000, ki se je po zatrtju upora zatekla na Zahod.

Poročilo poudarja, da vzbuja stanje Madžarov, ki so ostali v Avstriji, še vedno zaskrbljenost, čeprav je avstrijska vlada s podporo, ki jo dobiva od Združenih držav, izdala doslej zanje kakih 20 milijonov dolarjev. Na Avstrijskem je namreč še kakih sedem do osem tisoč teh beguncev, katerim je edini vir za preživljanje vladna podpora.

Preiskava, ki jo je izvedla Visoka komisija, kaže, da se je 1598 madžarskih beguncev vključilo v avstrijsko življenje. Dobili so delo, ki jim daje dohodek, podobne povprečnim dohodkom avstrijskega prebivalstva. Drugih 1800 prejema podporo Združenih narodov za stanovanje, študij in posojila. Za ostalih 5348 Madžarov pa bodo morali še najti kako ureditev.

Od teh poslednjih bi jih 1467 emigriralo, toda 800 jih je pripravljenih samo

GLEDALIŠČE V CELOVCU

PROGRAM

V mestnem gledališču:

Petek, 27. nov. ob 20.15 uri: Die Ziegeninsel, drama.

Sobota 28. nov. ob 20.15 uri: Die Geisha, opereta.

Nedelja, 29. nov. ob 15. uri: Paganini, opereta.

Sreda, 2. dec. ob 20.15 uri: Die Geisha, opereta.

Četrtek, 3. dec. ob 20.15 uri: Der Arbeiterpriester, drama.

Petek, 4. dec. ob 20.15 uri: Aida, opera, premiera.

Sobota, 5. dec. ob 20.15 uri: Die Geisha, opereta.

Nedelja, 6. dec. ob 15. uri: Aida, opera.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 29. 11.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 30. 11.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. Pojeta moški in ženski zbor France Prešeren iz Kranja. Ob 17.55: Za našo vas. — TOREK, 1. 12.: 14.00 Poročila, objave. Babica pripoveduje. SREDA, 2. 12.: 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo. ČETRTEK, 3. 12.: 14.00 Poročila, objave. Koroški zbori. — PETEK, 4. 12.: 14.00 Poročila, objave. Venček narodnih. Iz potne torbe. — SOBOTA, 5. 12.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

v Združene države ter so zavrnili ponudbe kanadske in avstralske vlade za selitev.

Večina Madžarov, ki so še v Avstriji, misli tam tudi ostati, kakor kažejo ugotovitve omenjene komisije. To so sklenili, ker znajo jezik, in pa, da bi ostali blizu domovine ter se vrnili, ko bi se ponudila ugodna prilika.

Mestni grad v Potsdamu bodo porušili po sklepu potsdamskega mestnega sveta. Grad je dal zgraditi Veliki volilni knez ter je bil nato pod Friderikom Viljemom I. še povečan ter postal eden izmed najpomembnejših gradbenih spomenikov severne Nemčije in rezidenca pruskih kraljev. Proti koncu druge svetovne vojne je postal žrtev bomb in požara. Čeprav bi bilo pogoreli grad po mnenju strokovnjakov moč obnoviti, bo sedaj izravnana z zemljo, kajti prostor, kjer so se nekoč šopirili pruski kralji s svojimi dvorjani, nameravajo uporabiti za gradnjo stanovanjskih blokov.

MALI OGLASI

Božična ponudba — flanelaste nočne srajce 49.— šil. pri SATTLER, Klagenfurt, am Heuplatz.

Dekle nad 26 let sprejememo za sobarico. Nudimo stanovanje, hrano in dobro plačo. Predstaviti se v Kolpinghaus, Kolpinggasse 18, Celovec.

Krzneni

plašči, jopiči, ogrinjala in popravila

Vesely

Klagenfurt, Obstplatz 1-2

Unerreicht im Preis

Vom Erzeuger zum Verbraucher!

FREMDENZIMMER-AUSSTELLUNG

zahlreiche Modelle, modern, formschön

ab S 1480.—

Kostenlose Beratung und Zustellung — bequeme Teilzahlung

VÖLKER-MÖBEL

KLAGENFURT, Villacher Ring 47 • Telephon 57-25

Štedilnike, peči kmetijske potrebščine

ugodno in na obroke pri

Hans Wernig

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Lepo blago vsake vrste za obleke

in izredno ceneno damsko perilo pri

L. Maurer

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 35

Trgovska hiša kvalitetnega blaga

LODRON

Zavese, preproge, tekači, prešite odeje, žimnice, posteljno perilo, ležalni stoli, talne obloge, posteljno perje.

Villach - Beljak, Lederergasse 12

Klavirje, pohištvo

Franz Kreuzer's Wwe.

KLAGENFURT, Kardinalplatz 1

Vse proizvode JOKA-WERKE

K. Sekerka

KLAGENFURT, 10.-Oktoberstraße (neben Kino Prechtl)

MÖBELHAUS

STADLER

KLAGENFURT

Theatergasse 4

Das Haus der guten Möbel

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

SW-MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!

Radlmayr

Theresienthalertkanina pri

RADLMAYR

BELJAK - VILLACH